

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Ochrana tuzemského oběživa proti padělání

Vlastimil Landr

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Vlastimil Landr

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Jičín

Název práce

Ochrana tuzemského oběživa proti padělání

Název anglicky

Protection of domestic currency against counterfeiting

Cíle práce

Cílem diplomové práce bude na základě rozboru platné právní úpravy a následného výzkumu v oblasti ochrany tuzemského oběživa provést vyhodnocení dané problematiky se zaměřením na jednotlivé a veřejnosti přístupné ochranné prvky jako možnost minimalizace případných rizik. Následně výzkum zaměřit na problémy související specifikací individuálních elementů na zadržených falsifikátech, vytypování problémů souvisejících s případnou kolizí jednotlivých právních norem upravujících danou problematiku. Na základě vyhodnocení provedeného výzkumu navrhnout možná řešení eliminace zjištěných nedostatků.

Metodika

Shromáždění a prostudování literatury pro zpracování teoretické části zadané práce s využitím metody excerptce. Roztřídění dle předem stanovených klíčových znaků a provedení obsahové analýzy právních textů jednotlivých částí. Získání podkladů pro analytickou část práce – konzultace s odborníky, rozhovory, statistická data, využití metody analýzy. Vyhodnocení získaných dat metodou syntézy pro zpracování aplikační části práce. Sumarizace výsledků, vlastní zjištění. Vyhodnocení, diskuze s využitím metody komparace teoretické a aplikační části práce, navrhnout opatření k odstranění případně zjištěných nedostatků ve zkoumané oblasti. Závěr – shrnutí získaných poznatků a zhodnocení využitelnosti v praxi.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Česká národní banka, euroměna, falsifikát, oběživo, odnětí věci, ochranné prvky, padělání, Policie České republiky, prevence, trestní řád, trestní zákoník, tuzemská měna

Doporučené zdroje informací

- AION CS, s.r.o., Zákony pro lidi. Vyhláška č. 274/2011 Sb. Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí. padělání [online]. [cit.2023-05-14]. Dostupné z: 274/2011 Sb. Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí (zakonyprolidi.cz)
- AION CS, s.r.o., Zákony pro lidi. Zákon č. 136/2011 Sb. Zákon o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. [online]. [cit.2023-05-14]. Dostupné z: 136/2011 Sb. Zákon o oběhu bankovek a mincí (zakonyprolidi.cz)
- AION CS, s.r.o., Zákony pro lidi. Zákon č. 6/1993 Sb. Zákon České národní rady o České národní bance [online]. [cit.2023-05-14]. Dostupné z: 6/1993 Sb. Zákon o České národní bance (zakonyprolidi.cz).
- AION CS, s.r.o., Zákony pro lidi. 32001R1338 Nařízení Rady (ES) č. 1338/2001 ze dne 28. června 2001, kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělání [online]. [cit.2023-05-14]. Dostupné z: 32001R1338 (zakonyprolidi.cz).
- AION CS, s.r.o., Zákony pro lidi. 32001R1339. Nařízení Rady (ES) č. 1339/2001 ze dne 28. června 2001, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 1338/2001, kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělání, na členské státy, které nepřijaly euro jako jednotnou měnu [online]. [cit.2023-05-14]. Dostupné z: 32001R1339 (zakonyprolidi.cz).
- ČNB. Česká národní banka. Úřední sdělení České národní banky ze dne 21. prosince 2016 k některým ustanovením zákona o oběhu bankovek a mincí. [online]. [cit.2023-05-14]. Dostupné z: vestnik_2016_12_21216320.pdf (cnb.cz)
- ECB. Evropská centrální banka. Ochranné prvky. [online]. [cit.2023-05-14]. Dostupné z: Ochranné prvky (europa.eu)
- Jelínek, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou podle stavu k 1. 9. 2022. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-637-8
- Sagit, a.s.. ÚZ č. 1516 – Trestní předpisy. Praha: Sagit, a.s., 2023. ISBN: 978-80-7488-556-3
- Šámal, Pavel a kol. Trestní řád 7. vydání: komentář. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0
-

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 27. 6. 2023

Ing. JUDr. Eva Daniela Cvik, Ph.D. et Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 25. 02. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Ochrana tuzemského oběživa proti padělání" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27. března 2024

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval JUDr. Janě Borské Ph.D. za všestrannou pomoc, množství cenných a inspirativních rad, podnětů, doporučení, připomínek a zároveň za velkou ochotou při konzultacích poskytnutých ke zpracování této práce. Dále bych tímto poděkoval Ing. Jiřímu Rottovi z Odboru peněžního oběhu a ochrany platidel, zkušebny platidel u České národní banky za vstřícnost při konzultacích a poskytnutí příslušných informací, dat a dalších doplňků, které jsou součástí této diplomové práce.

Ochrana tuzemského oběživa proti padělání

Abstrakt

Prvním hlavním cílem této diplomové práce je vytvoření návrhu variabilního edukačního prvku, který svou grafickou a obsahovou hodnotou může být zacílen a přizpůsoben na konkrétní skupiny obyvatel, a jehož nejvýznamnějším smyslem je poskytnutí konkrétních vizuálních informací, které přispějí k lepší orientaci v dané oblasti a v neposlední řadě i eliminaci škodlivých následků, které v souvislosti s padělanými penězi mohou nastat. Druhým hlavním cílem je seznámit čtenáře o kolizním stavu dvou zákonných ustanovení právních norem, který má přímý vztah na práva a povinnosti jednotlivých subjektů zastoupených Policií České republiky a komerčním subjektem v zastoupení osoby směnárníka s následným návrhem na řešení tohoto legislativního střetnutí. V teoretické části diplomové práce jsou u obou cílů podrobně vysvětleny základní subjekty s jejich charakteristikou, legislativní rámec, ve kterém se pohybují a nejvýznamnější terminologie užívaná v této oblasti. V praktické první části diplomové práce je proveden rozbor jednotlivých ochranných prvků tuzemského oběživa s charakteristickými znaky a s komparací se zadrženými padělkami, jež je základem pro edukační program. Praktická část druhého bloku popisuje reálnou kauzu střetu orgánu veřejné moci s komerčním subjektem v souvislosti se zadrženými padělanými penězi, představuje a komparuje jednotlivá zákonná ustanovení spojená s právy a povinnostmi a hledá konečné východisko, jehož prvořadým úkolem je zajištění základních právních principů a uspokojení oprávněných požadavků obou dotčených subjektů.

Klíčová slova: Česká národní banka, euroměna, falsifikát, kolize, oběživo, odnětí věci, ochranné prvky, padělání, oprávnění, Policie České republiky, povinnost, prevence, trestní řád, trestní zákoník, tuzemská měna

Protection of domestic currency against counterfeiting

Abstract

The first objective of the thesis is to design a variable educational programme whose content and graphic design can be modified to target different groups of the population. The main purpose of the programme is to provide specific visual information that will contribute to better orientation in the area of counterfeit money. The aim here is to eliminate the harmful consequences that may arise as a result of this type of criminal activity. The second objective is to inform the reader about the conflict between two legal standards. This conflict between legal provisions is directly related to the rights and obligations of individual subjects represented by the Police of the Czech Republic and a commercial entity representing the person of a money changer. The aim is to propose a solution to this legislative conflict. In the theoretical part of the thesis, the author describes in detail the characteristics of the individual subjects, the legislative framework in which the subjects operate, and the key terminology used in this area. In the first section of the practical part of the thesis, the author analyses the individual protective elements of the domestic currency with their characteristic features. A comparison is also made with the seized counterfeits. The analysis and comparison form the basis for the educational programme. In the second section of the practical part, the author describes a real case in which there was a conflict between a public authority and a commercial entity in connection with seized counterfeit money. This section contains an explanation and comparison of the individual statutory provisions and the rights and obligations arising from them. The aim is to find a solution, i.e. ensure the fundamental legal principles and satisfaction of the legitimate demands of both parties concerned.

Keywords:

Czech National Bank, euro currency, counterfeit, conflict of laws, money in circulation, dispossession, security features, counterfeiting, authorisation, Police of the Czech Republic, obligation, prevention, Code of Criminal Procedure, Penal Code, domestic currency

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	15
3 Teoretická východiska	17
3.1 Subjekty.....	19
3.1.1 Česká národní banka	19
3.1.2 Státní tiskárna cenin Praha.....	21
3.1.3 Policie České republiky	22
3.1.4 Kriminologický ústav Praha.....	23
3.1.5 Komerční subjekty	24
3.2 Legislativa	24
3.2.1 Základní zákony.....	25
3.2.2 Nařízení Rady ES.....	26
3.2.3 Vyhlášky	27
3.2.4 Úřední sdělení České národní banky	27
3.2.5 Ostatní dokumenty	27
3.3 Statistické přehledy	27
3.3.1 Vývoj počtu zadržených bankovek.....	28
3.3.2 Způsobená škoda.....	29
3.3.3 Padělané nominální hodnoty.....	29
3.3.4 Stupně nebezpečnosti padělaných bankovek	30
3.3.5 Tisková technika použitá k výrobě padělků tuzemských bankovek.....	31
3.3.6 Tisková technika použitá k výrobě padělků euro bankovek.....	32
3.4 Terminologie	32
3.4.1 Oběživo	32
3.4.2 Padělání.....	32
3.4.3 Pozměňování.....	34
3.4.4 Přechovávání.....	37
3.4.5 Udávání	37
3.4.6 Napodobeniny peněz.....	38
3.4.7 Poškozené peníze	39
3.4.8 Znehodnocování vyražených peněz.....	40
3.4.9 Legální vyhotovení napodobenin peněz	40
4 Ochranné prvky tuzemského oběživa	42
4.1 Úrovně ochrany tuzemských bankovek	42

4.1.1	Rozdělení úrovní ochrany:.....	42
4.1.2	Ochranné prvky tuzemských bankovek určených veřejnosti.....	43
4.2	Kontrola bankovky pohledem	44
4.2.1	Bankovní papír.....	44
4.2.2	Barevná vlákna.....	45
4.2.3	Barva a hlavní motiv bankovky	46
4.3	Kontrola bankovky průhledem.....	47
4.3.1	Vodoznak	48
4.3.2	Ochranný okénkový proužek s mikrotextem	49
4.3.3	Soutisková značka.....	51
4.4	Kontrola bankovky náklonem	52
4.4.1	Opticky proměnlivá barva.....	52
4.4.2	Iridiscentní pruh	53
4.4.3	Skrytý obrazec.....	54
4.4.4	Další prvky ochrany	55
4.5	Resumé první části	56
4.5.1	Zhodnocení.....	56
4.5.2	Návrh edukačního materiálu	59
4.6	Kazuistika.....	59
4.6.1	Legislativní rámec.....	59
4.6.2	Subjekty a právní prostředí	62
4.6.3	Policie České republiky	62
4.6.4	Česká národní banka	63
4.7	Případová studie	63
4.7.1	Popis případu.....	63
4.7.2	Právní rámec případu	64
4.7.3	Analýzy pravomoci Policie České republiky.....	67
4.7.4	Analýza povinností komerčního subjektu.....	70
4.8	Resumé druhé části.....	72
4.8.1	Zhodnocení.....	72
4.8.2	Návrh úpravy.....	74
5	Výsledky a diskuse	76
5.1	Výsledek první části	76
5.2	Výsledek druhé části	78
6	Závěr.....	81
7	Seznam použitých zdrojů.....	83
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	87
8.1	Seznam obrázků	87

8.2	Seznam tabulek	88
8.3	Seznam grafů.....	88
Přílohy	89

1 Úvod

Téma ochranných prvků na tuzemských bankovkách je vybráno z důvodu stále aktuálnosti tohoto jevu, který většinu z nás provází všedními dny i v době po nástupu digitalizace a jehož negativní jevy dopadají jak do oblasti soukromého, tak veřejného zájmu.

Kdy byly poprvé padělány platební prostředky nelze asi jednoznačně určit, ale s jistou nadsázkou lze konstatovat, že „*padělání je tak staré, jak stará jsou platidla, která byla padělána*“. Z obecných zdrojů je známo, že historicky první zmínky o padělání peněz pocházejí již z antického Řecka a Říma. V této době byly raženy jen mince, a proto se padělatelé museli snažit napodobit kovovou složku a váhu mincí. V tomto období byly mince významným prostředkem obchodu a bohatství, a proto jejich padělání bylo trestáno velmi tvrdě, někdy až smrtí. V pozdějším období se padělání peněz stalo častějším, ale i sofistikovanějším. Zpočátku se padělky peněz zhotovovaly rukodělným způsobem, ale s technologickým rozvojem se začaly falsifikovat bankovky pomocí různých tiskových technik. Tak, jak se jedna strana snažila peníze padělat, druhá strana se snažila vynalézat různé překážky v podobě ochranných opatření na platidlech, které měly padělání znesnadnit. Tento trend je poplatný až do přítomnosti.

V současnosti je v České republice padělání peněz pod kontrolou oprávněných institucí a počet padělaných bankovek je relativně nízký, tedy v hodnotách, které nejsou za hranicí, kdy by závažným způsobem mohly ohrozit měnovou stabilitu země nebo narušit důvěryhodnost samotného platebního systému. Tato pomyslná, vysoce společensky nebezpečná hranice však neplatí pro jednotlivce z řad veřejnosti, kterému při neúmyslném kontaktu s padělanou bankovkou mnohdy v konečném důsledku vznikne i věcná škoda, která jej může přivést do obtížných ekonomicko-sociálních, ale i právních situací. Proto je nejpodstatnějším úkolem centrálních bank států neustále vylepšovat ochranu bankovek a vykonávat prevenci tak, aby se padělání těchto hotovostních prostředků co nejvíce ztížilo.

Napodobování pravých peněz, a v minulosti zejména mincí, bylo a je velice atraktivním způsobem, jakým se pachatel nelegálním způsobem snaží o získání ekonomického prospěchu, a přitom svým jednáním způsobí škodu jinému, nebo dokonce v případě většího rozsahu může ohrozit měnovou stabilitu země a narušit důvěryhodnost samotného platebního systému. Proto i tresty za tyto delikty jsou zařazovány do kategorií spadající pod závažnou trestnou činnost a v konečném důsledku z toho i vyplývající vyšší, soudem udělované tresty při odsouzení. Své, zcela oprávněné místo na úseku ochrany proti padělání má i oblast prevence. Ta je příslušnými subjekty vytvářena s cílem poskytnou

veřejnosti dostatečný přehled, znalost a návod, jak se této formě trestné činnosti účinně vyvarovat a čelit. Znalost minimálně základních prvků, které tuzemská měna obsahuje, je rozhodujícím rysem pro úspěšnou eliminaci škodlivých následků. Napodobování pravých peněz bylo a je velice atraktivním způsobem, jakým se pachatel nelegálním způsobem snaží o získání osobního ekonomického prospěchu. Jako obrana proti této trestné činnosti slouží právní rámce a s tím spojené subjekty s jejich oprávněními a povinnostmi, které jsou cíleny i na tuto trestnou činnost. Používané právní normy jsou založeny na základních principech právní vědy, jako je například spravedlnost, princip právního státu, odpovědnost a zejména princip právní jistoty, který zaručuje předvídatelnost práva a ochranu právních zájmů dotčených subjektů.

V případě kolize dvou zákonných norem jednajících ve stejné věci, ale se zcela odlišnými požadavky vzniká velice nebezpečná situace, ve které může být ohrožena právní jistota a stabilita právního systému a případné následky mohou být až zcela neadekvátní vlastnímu problému. Těmito spornými ustanoveními je věcná stránka vydání a odnětí věci, jak vyplývá z trestněprávních předpisů v opozici s ustanovením o plnění povinností subjektu ze zákona o oběhu bankovek a mincí.

Jakýkoli kolizní stav právních norem je nutný na základě sporných ustanovení analyzovat a přijmout legislativním procesem adekvátní nápravu, neboť principy právních jistot jsou základním kamenem v každém právním systému státu. Jedná se například o zásady, které mají za úkol zajistit předvídatelnost, stabilitu a kontinuitu, dostupnost a srozumitelnost práva a jeho aplikace. Bez těchto právních principů by právní systém trpěl nejistotou a nedůvěrou, což by mohlo vést k porušování práv a chaosu, či jiným negativním skutečnostem.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Tato diplomová práce se zaměřuje na analýzu a hodnocení ochranných prvků používaných na bankovkách tuzemské měny. Identifikuje a popisuje různé bezpečnostní prvky, které tuzemská měna obsahuje a jejich poslání při ochraně proti padělání peněz. Dále zkoumá efektivitu těchto ochranných elementů a schopnost odhalit padělané bankovky. Současně se zabývá analýzou kolize dvou zákonných ustanovení v souvislosti s padělky peněz. Identifikuje příčiny této kolize a zkoumá možné důsledky pro právní systém a případné soudní spory. Důraz je kladen na analýzu vybraného paragrafového ustanovení trestního řádu a speciálního zákona o oběhu bankovek a mincí a na jejich vzájemné dopady v případě kolize. K naplnění hlavního cíle jsou stanoveny dílčí cíle, které ve své vzájemné komparaci vedou k hlavnímu cíli, kterým v první části diplomové práce je vytvoření preventivního variabilního edukačního prvku, který názornou formou představuje a zahrnuje všechny podstatné informace z oblasti ochrany tuzemských bankovek, jenž by u vybrané cílové skupiny obyvatel vytvářel návod na ochranu před touto trestnou činností a eliminaci jejich škodlivých ekonomických, nebo trestně právních následků. Záměrem druhé části je návrh legislativní modifikace paragrafového znění konkrétního ustanovení jednoho ze sporných zákonů, čímž dojde k nastolení právní jistoty, zlepšení stávající situace a minimalizaci rizik právních sporů či jiných až závažných následků.

K naplnění hlavního cíle jsou stanoveny dílčí oblasti:

- představit jednotlivé subjekty, které se podílejí na ochraně tuzemských platidel (i cizozemských), jejich zákonem vymezenou oblast působení a formy vzájemné spolupráce a tím poskytnout ucelený pohled na daný systém společně s legislativním rámcem, ve kterém se všechny zúčastněné subjekty pohybují a který určuje věcnou působnost činnosti dle charakteru subjektu a jím vykonávaných povinností,
- analyticky vyhodnotit a podat statistický obraz o celkovém počtech zadržených kusů padělků, jejich nejvíce vyhotovovaných nominálních hodnotách, o technické stránce jejich zhotovování a s tím související jejich nebezpečnosti a v neposlední řadě o způsobech a ekonomických škodách, které nelegální činností zhotovitelů padělaných bankovek vznikají,
- poskytnout přehled o specifické terminologii spojené s oblastí, do které padělání a pozměňování peněz spadá,

- prezentovat a specifikovat charakteristické vlastnosti jednotlivých ochranných prvků umístěných na tuzemských bankovkách určených pro veřejnost současně s grafickou možností komparace legálních prvků se zadrženými vzorky padělků,

- objasnit oprávněné a legislativním rámcem podložené zájmy dvou subjektů sporu (Policie České republiky versus komerční subjekt) ve stejné věci při oznámení o zjištění padělané bankovky, při kterém však dochází v rámci plnění povinností ke koliznímu stavu.

Cílem první části je na podkladě realizovaného sběru dat, jejich analýzy a komparace jednotlivých prvků ochrany oběživa, oprávněných subjektů, legislativního rámce a celkového systému poskytnout ucelený pohled na danou problematiku a navrhnout cíleně zaměřený variabilní preventivní edukační program pro veřejnost, který objasní dosud neznámé souvislosti, nebo dojde k prohloubení stávajících zkušeností a znalostí a tím i zvýšení pravděpodobnosti vyvarování se eventuální materiální škodě, nebo trestně právnímu postihu při styku s padělanými penězi.

Cílem druhé části diplomové práce, který úzce souvisí s předchozím dílem je analýza kolizního stavu mezi příslušnými ustanoveními trestního řádu a zákonem o oběhu bankovek a mincí týkající se analýzy střetu při plnění oprávněných povinností jednotlivými kompetentními subjekty v souvislosti s výskytem padělaných peněz a na základě zhodnocení navržení řešení ke zlepšení právního stavu a minimalizaci rizika soudních sporů ve formě návrhu změny problematického znění cestou legislativní úpravy jednoho ze sporných zákonů a jeho konkrétního ustanovení.

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena na 4. části, teoretickou, analytickou, praktickou a kazuistickou, přičemž metodika práce je zvolena dle charakteru příslušné oblasti.

Teoretická část práce je rozčleněna na dvě části. První díl teoretické oblasti poskytne ucelený obraz na systém, který je spojen s ochranou tuzemského oběživa, ve kterém jednotlivé subjekty plní svojí nedílnou funkci. Dojde k seznámení s individuálními subjekty, které se vzájemně spolupodílí na ochraně tuzemských, ale i cizozemských hotovostních platidel a u každého činitele bude specifikována jeho hlavní úloha a konkrétní činnost. Druhý díl teoretické části diplomové práce je naplněn tím, že jsou vyhledány právní dokumenty, které se vztahují k tuzemským hotovostním platidlům v oblasti jejich ochrany proti padělání, nebo právní normy, které mají přímý vliv na právní prostředí, které je zavazujícím prvkem jak pro státní systém, komerční subjekty, tak jedince.

Analytická část diplomové práce zahrnuje sběr sekundárních statistických datových výstupů poskytnutých Českou národní bankou, které slouží k analýze, interpretaci, shrnutí a vyhodnocení, jejichž výsledek je užitečný pro získání kontextu, možnosti porozumění, analýze a dopadů padělaných peněz v oběhu na ekonomiku. Data přináší faktické informace dle předem stanovených kritérií a jejich výběrem je sledován postupný vývoj z doby minulé až do současnosti. Do této oblasti je zahrnut přehled počtů zadržených bankovek a jejich nominálních hodnot, který úzce souvisí se ekonomickou stránkou v podobě vzniklé škody. Z technického hlediska data podají informace o nejčastějším stupni nebezpečnosti, kam jsou padělané bankovky zařazovány po jejich odborném zkoumání a stanovení jejich kvality, která je jedním ze základního hlediska možnosti jejich uplatnění do oběhu. Jako doplňující údaje jsou informace o užívaných tiskových technik a technologiích, kterou padělatelé používají k jejich zhotovení.

Praktická část se věnuje konkrétním individuálním ochranným prvkům tuzemských bankovek určeným pro širokou veřejnost, jakými jsou např. vodoznak na ploše bankovky, ochranná barevná vlákna zapuštěná v papíru bankovky a další prvky vytvořené pomocí různých tiskových technik, technologií a speciálních barev, jejímž společným faktorem je viditelnost pouhým okem bez užití přístrojů nebo jiných speciálních zařízení a zejména využití fyzikálních vlastností světla. Popisy, charakterizující jednotlivé prvky jsou doplněny o jejich smysl a spolu s grafickou ukázkou reálných zadržených napodobenin stažených z oběhu umožňují snadnější a zejména pochopitelnější přehled rozdílností, kterým by měla být věnována v běžném platebním styku při příjmu peněz pozornost.

Kazuistická část je spojena s komparací, neboť se zabývá individuálním případem, situací, jejíž detailní popis umožní analýzu zájmů jednotlivých zúčastněných stran s cílem lépe pochopit předmětný problém. Hlavním rysem události je deskripce stavu, který do současné doby nepřinesl žádné závažné konsekvence, ale vlastní příčina spočívající ve střetu dvou zákonných norem a z toho vyplývajících rozdílných povinností dvou nezávislých subjektů, jenž se vztahuje k jednomu samému účelu, kterým je zadržení podezřelé bankovky z padělání z oběhu, může být v budoucnu opětovným bodem neshody. V počátečních momentech se spor obejde bez následků, ale v krajním případě může skončit s velice negativními konsekvencemi. V této části diplomové práce je využito i vlastní zkušenosti výzkumníka a jako zdroje potřebných informací k náležitému objasnění, analytickému vyhodnocení a stanovení nápravného opatření zejména komentáře, paragrafová znění zákonů a vztahující se literatura z oblasti trestního práva.

3 Teoretická východiska

V obecné rovině je třeba uvést, že fungování tržní ekonomiky není v současné době myslitelné bez peněz, které představují nejvýznamnější instrument finančního platebního styku, a zároveň se jedná o nejdůležitější nástroj měnové politiky státu. Tím je dán zejména veřejný zájem na spolehlivosti a bezpečnosti peněz a peněžního platebního styku. Proto se jedná o jeden z primárních objektů trestněprávní ochrany, která je poskytována především ustanovením uvedeným v § 233 trestního zákoníku (Padělání a pozměňování peněz), byť toto ustanovení není jediným, které poskytuje ochranu penězům, ale má z těchto ustanovení nejširší záběr a trestněprávně reaguje na případy padělání a pozměnění peněz, opatřování a přechovávání padělaných a pozměněných peněz a jejich udávání jako pravých a platných nebo jako peněz vyšší hodnoty. Těžištěm této ochrany, která se dotýká celého tržního hospodářského systému, je ochrana peněz proti padělání a pozměňování, která umožňuje trestněprávní reakci na tuto trestnou činnost a současně trestněprávně postihuje i neoprávněné nakládání s nimi, tedy jejich opatřování, přechovávání a uvádění do oběhu. V tomto vymezení trestného činu padělání a pozměnění peněz podle § 233 trestního zákoníku je promítnut také požadavek mezinárodní Úmluvy o potírání penězokazectví a následné směrnice EU, jejichž smyslem je ochrana peněz tuzemských, tedy českých, ale i všech peněz jiných než tuzemských, tedy cizozemských a nadnárodních. Chráněno je přitom na nich zejména to, co je podstatou jejich ekonomického významu, tedy jejich funkce všeobecného hodnotového ekvivalentu, oběživa a platidla. V našem zeměpisném prostoru patří mezi peníze aktuálně bankovky v jejich papírové podobě a mince z kovů s tím, že oba tyto druhy peněz jsou vydávány státní centrální bankou s výhradním právem jejich vydávání. Tuto funkci zastupuje Česká národní banka, která také sjednává jejich tisk a ražbu, spravuje jejich zásoby a organizuje jejich emise do peněžního oběhu.

V současné době jsou bankovky na území České republiky vydávány Českou národní bankou a jsou využívány jako běžný hotovostní prostředek platby. Bankovky jsou chráněny různými ochrannými prvky, které by svým složením měly zabraňovat padělání a tím zajišťovat bezpečnost jejich uživatelů. Ochranné prvky bankovek, zejména ty, které jsou určeny veřejnosti, jsou klíčovým prvkem, kterým jsou vybaveny všechny moderní platidla. Tyto elementy se skládají a jsou zhotovovány z rozdílných technologií a materiálů, které mají za úkol chránit bankovky proti padělání a zajišťovat tak jejich bezpečnost a hodnověrnost. S rostoucím výskytem padělání bankovek se stává ochrana proti padělání stále důležitější a vývoj ochranných komponentů se zařazuje mezi klíčové oblasti výzkumu

a vývoje v oblasti bankovních technologií. Vzhledem k tomu, že bankovky představují nejběžnější platební prostředek, je důležité zajistit, aby byly chráněny proti padělání a zůstaly bezpečné pro všechny uživatele. Ochrana proti padělání bankovek je také důležitá pro udržení stability finančního systému a ochranu ekonomiky proti inflaci a jiným nežádoucím ekonomickým jevům.

Tuzemská měna a platidla jsou základním stavebním kamenem každého státu a jeho ekonomiky. Je tedy nezbytně důležité, aby byly chráněny před paděláním, zneužitím a dalšími formami trestné činnosti. K tomu je nutná účinná spolupráce různých subjektů, jako jsou policejní složky, centrální banka a další instituce. V České republice je za ochranu tuzemské měny a platidel odpovědná zejména Česká národní banka a Policie České republiky. Tyto dvě instituce spolupracují na mnoha úrovních a úspěšně společně bojují proti padělání peněz a další související trestnou činností. Hlavním cílem této spolupráce je minimalizovat počet padělaných bankovek a mincí v oběhu a chránit tak ekonomiku a občany státu. Jednou z klíčových činností, kterou obě instituce vykonávají, je monitorování bankovek a mincí, které jsou v oběhu. Česká národní banka pravidelně provádí kontrolu bankovek, aby ověřila, zda jsou v souladu s bezpečnostními normami a aby minimalizovala riziko zfalšování. Pokud jsou zjištěny nějaké nedostatky, provádí rychlá opatření a vydává nové emise bankovek. Policie České republiky se zase zaměřuje na vyšetřování a potírání trestné činnosti spojené s paděláním peněz. Policisté pracují na získávání informací a důkazů, aby mohli identifikovat pachatele a postavit je před soud. Při svém vyšetřování spolupracují s odborníky z České národní banky, kteří poskytují technickou a odbornou pomoc. Další důležitou součástí spolupráce je vzdělávání a osvěta veřejnosti o nebezpečí padělaných peněz a jak ho rozpoznat. Reciproční spolupráce mezi orgány Policie České republiky a Českou národní bankou v oblasti ochrany tuzemské měny a platidel je klíčová pro bezpečnost a stabilitu finančního systému. Výsledky této spolupráce jsou již patrné, ale je třeba pokračovat v neustálém vylepšování a zdokonalování metod boje proti padělání peněz a dalším hrozbám v oblasti ochrany (nejen) tuzemské měny a jiných platebních prostředků. Tato spolupráce je příkladem toho, jak mohou různé subjekty spolupracovat na dosažení společného cíle, zajistit a posílit tak bezpečnost a stabilitu celého finančního systému.

Od roku 2014, kdy je Česká republika součástí Evropské unie, přineslo toto spojení mimo jiné také závazky a spolupráci na úseku boje proti padělání peněz prostřednictvím různých opatření a iniciativ v souvislosti s ochranou eura. Zastřešující institucí je v tomto

případě Evropská centrální banka, která monitoruje a vyhodnocuje výskyt padělaných eurobankovek na trhu a podílí se na spolupráci s místními a mezinárodními policejními orgány při vyšetřování výskytu falsifikátů a jejich padělatelů. Součástí systému jsou ale i výrobci jednotlivých ochranných komponentů, materiálů a zařízení sloužící k jejich výrobě nebo na jejich kontrolu, kteří vyrábějí různé prostředky, jako jsou například detektory padělaných bankovek, aby pomohli institucím při společném úsilí v rámci potírání tohoto druhu trestné činnosti.

3.1 Subjekty

Do systému ochrany tuzemských platebních hotovostních prostředků spadají převážně veřejné instituce, a to zejména z důvodu obecného zájmu na ochraně platebního systému jako celku. Zapojení komerčních subjektů je spíše v oblasti pomoci a podpory, výroby podpůrných doplňků a částečně i prevence. I přes to mají svoji důležitou roli, která je dobrým doplňkem primárních veřejnoprávních subjektů.

3.1.1 Česká národní banka

Česká národní banka¹ je nezávislým orgánem, jehož nejpodstatnějším úkolem je zajištění stability českého finančního trhu. Mezi její hlavní úkoly náleží také vydávání emisí tuzemských peněz společně s jejich ochranou proti padělání. Tuto úlohu zabezpečuje banka již od počátku svého založení v roce 1919 pod názvem „*Bankovní úřad ministerstva financí*“² a výchozího zákona číslo 246/1919 Sb. Sídlo České národní banky je v Praze na adrese Praha 1, Na Příkopě 28, přičemž má i mimopražská pracoviště v některých krajských městech po celé republice (Praha, Brno, Hradec Králové, Ostrava, České Budějovice, Plzeň a Ústí nad Labem). V rámci vnitřní struktury je činnost kontroly zadržovaných podezřelých platidel z oběhu zařazena pod sekci peněžní v odboru „*Peněžního oběhu a ochrany platidel*“, jehož součástí je i „*Zkušebna platidel*“, kde jsou zadržené bankovky a mince podrobeny analýze a následnému vyhodnocení. Mezi hlavní náplň činnosti České národní banky v této oblasti je dohled nad peněžním oběhem, ochrana české měny před paděláním s výhradním právem na vydávání emisí bankovek a mincí a jejich uvádění do oběhu, technická a výtvarná příprava nových platidel, zajištění jejich výroby a následná distribuce. V této oblasti je

¹ Česká národní banka, Úvodní stránka, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Česká národní banka (cnb.cz)

² Bankovní úřad ministerstva financí, Historie ČNB, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Bankovní úřad ministerstva financí – Historie ČNB (cnb.cz)

bankou uskutečňována i znalecká činnost v podobě zkoumání pravosti platidel a povinnost vedení evidence padělaných a pozměněných bankovek a mincí společně s jejich archivací. Vedle toho se podílí na koordinaci při testování nových zařízení pro zpracování příjmu tuzemských bankovek a mincí a jako lektorské pracoviště pořádání odborných certifikovaných kurzů o rozpoznávání bankovek a mincí podezřelých z padělání pro vlastní zaměstnance, nebo vyškolení budoucích lektorů, jehož součástí je i vydávání osvědčení o absolvování kurzu. Z hlediska prevence poskytuje veřejnosti informace a výukové materiály v tištěné, ale zejména v digitalizované formě, jako jsou např. www stránky o finanční a ekonomické gramotnosti pod názvem „*Peníze na útěku*“³, nebo expozice „*Lidé a peníze*“⁴, počítačová aplikace „*České peníze*“⁵, nebo cestou přehledných zobrazení na stránkách zaměřených na danou problematiku.

Česká národní banka má hlavní zodpovědnost v oblasti emisní politiky a ochrany proti padělání. Proto musí být její činnost zaměřena nejen na prevenci pro veřejnost, ale i do oblasti rozvoje, inovací a spolupráce s dalšími subjekty, které jsou součástí celkového systému. Proto je důležitá spolupráce například se Státní tiskárnou cenin v Praze, jako zhotovitele požadavků na výrobu tuzemských platidel, komerčním bankovním sektorem a soukromými směnárny, jako objekty pracujícími s hotovostí, ale zejména s orgány Policie České republiky nebo Celní správy z hlediska pravomocí represivních orgánů státu. S ohledem na vstup České republiky v květnu 2004 do eurozóny, stala se součástí Evropského systému centrálních bank (ESCB)⁶ a národním bodem pro systém analýzy zadržovaných padělků eurobankovek a euromincí, které shromažďuje a zpracovává odborné a statistické údaje o těchto padělcích, které jsou dále využívány pro výzkum a vývoj nových bankovek a v rámci spolupráce s policejními orgány.

³ Peníze na útěku, ČNB, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Úvodní stránka | penizenauteku.cz

⁴ Lidé a peníze, ČNB – návštěvnické centrum, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Expozice Lidé a peníze v Praze – Návštěvnické centrum ČNB (cnb.cz)

⁵ České peníze, ČNB – tiskové zprávy, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Aplikace České peníze nově i pro Android – Česká národní banka (cnb.cz)

⁶ Evropská centrální banka, Euro systém, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: ECB, ESCB a Eurosystem (europa.eu)

3.1.2 Státní tiskárna cenin Praha

Historie počátku Státní tiskárny cenin (státní podnik)⁷ je spojena se vznikem samostatného Československého státu a s tím spojenou nutnou potřebou mít vlastní měnovou soustavu a zajistit si taktéž vlastní výrobu měny. Sídlo tiskárny je na adrese Praha 1, Růžová 6 již od svého vzniku v roce 1928 a tisk papírových peněz a další tiskařské služby na špičkové úrovni jsou prováděny až do současnosti. Značnou část z celkového výrobního sortimentu představuje výroba tuzemských papírových bankovek. Při tvorbě je využíváno nejnovějších poznatků z oblasti výroby cenin a velký důraz je kladen na ochranné prvky dle požadavku zákazníka (v tomto případě České národní banky), aby byla zajištěna nejvyšší možná ochrana bankovek proti padělání. Při zhotovení se vychází z vítězného návrhu, který prošel výběrovým řízením a následnou spoluprací autora zobrazení, zadavatele a příslušného technického designerského útvaru v tiskárně. Konečná grafika designu nové emise bankovek je zpracovávána pomocí atypických prvků ruční litografie, ruční rytiny a počítačové grafiky. Tisková zařízení, bankovní papír, barvy a ostatní materiály jsou dodávány předními světovými výrobci zejména z evropských zemí. Bezpečnost, která je zde v nadstandartní podobě, je zaměřena nejen na náležitou evidenci všech používaných materiálů při výrobě jednotlivých bankovek, ale je věnována celému systému produkce, zabezpečení objektů, logistice, veškeré manipulaci s bankovkami, ale také transportům, kde je spolupracováno s Policií České republiky. Státní tiskárna cenin spolupracuje na mezinárodní úrovni s řadou expertních organizací, jako je např.: CBCDG (*Central Bank Counterfeit Deterrence Group*)⁸, Evropská centrální banka⁹, Intergraf¹⁰, Interpol¹¹, Europol¹² a další.

⁷ Státní tiskárna cenin, Úvodní stránka, [www](http://www.stc.cz), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Státní tiskárna cenin (stc.cz)

⁸ CBCDG, Bankovky a boj proti jejich padělání, [www](http://www.rulesforuse.org), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Central Bank Counterfeit Deterrence Group | CBCDG (rulesforuse.org)

⁹ Evropská centrální banka, Eurosystem, [www](http://www.europa.eu), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: European Central Bank (europa.eu)

¹⁰ Intergraf, Úvodní stránka, [www](http://www.intergrafconference.com), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Intergraf Měna+identita (intergrafconference.com)

¹¹ Interpol, Úvodní stránka, [www](http://www.interpol.int), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: INTERPOL | Mezinárodní organizace kriminální policie

¹² Europol, Padělání peněz a platebních prostředků, [www](http://www.europol.europa.eu), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Forgery of money and means of payment | Europol (europa.eu)

V současné době poskytuje Státní tiskárna cenin služby nejen při výrobě papírových bankovek, ale je využívána ze strany státu pro zhotovování osobních dokladů, cestovních dokladů, dokladů pro řidiče a vozidla nebo osvědčení pro jiné orgány veřejné správy. Z dalších produktů poskytovaných tiskárnou lze uvést cenné papíry, plastové karty jako nosiče informací (osobní průkazky), dálniční známky, kolky a další. Všechny výrobky, zejména papírové peníze a identifikační doklady jsou vytvářeny s využitím nejmodernějších technologií a při jejich výrobě se používá řada speciálních prvků s cílem zajistit jejich maximální možnou ochranu proti padělání.

3.1.3 Policie České republiky

Padělání peněz je závažným trestným činem, který zasahuje jak do ekonomického hlediska státu, tak do oblasti veřejné sféry v podobě konkrétní právnické nebo fyzické osoby. V této roli Policie České republiky vystupuje jako represivní orgán veřejné správy s úkoly vyplývajícími z vlastní podstaty dané orgánům činných v trestním řízení v rámci trestně právních a souvisejících předpisů, ale zároveň jedná z části i v oblasti prevence. Ta je prováděna zejména ve formě interního poskytování náležitých informací, nebo poskytování informací veřejnosti. V rámci interního systému policisté zejména ze základních útvarů a prvosledových hlídek získávají nezbytné informace o nových trendech v zabezpečovacích elementech a metodách padělání, aby mohli lépe diagnostikovat padělky a adekvátně konat. Odvozenou formou prevence ze strany Policie České republiky je spolupráce s Českou národní bankou při realizaci požadavku na zajištění ochranného doprovodu při transportu peněz nebo jiných cenin. Prevence určená veřejnosti je zónou tiskových a preventivních středisek zřízených na každém krajském ředitelství a samotném Policejním presidiu, které ve formě přednášek, besed s občany nebo školskými zařízeními předávají nezbytné informace nebo varování. V rámci sdělení poskytovaných veřejnosti je využíváno také zpřístupnění cestou sociálních sítí a mediálních společností¹³.

Vzájemná spolupráce mezi Policií České republiky a Českou národní bankou je rozhodující pro úspěšné řešení případů padělání peněz. Česká národní banka nabývá od Policie České republiky informace o případech, které se týkají padělání českých bankovek v podání o nově zjištěných způsobech jednání pachatelů v příčinné souvislosti se

¹³ Policie Praha, Oddělení prevence, [www](http://www.policie.cz), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Pozor na padělky! - Policie České republiky

zhotovováním falsifikátů peněz uváděných do oběhu, neboť tyto skutečnosti vedou následně k analyzování a možnému preventivnímu opatření právě při inovaci jednotlivých ochranných prvků na bankovkách. Získané informace o nových trendech, postupech a technologiích, které padělatelé využívají, jsou policejními orgány distribuovány jak do České národní banky, která je v rámci zadržení padělků eurobankovek národním bodem pro Evropskou centrální banku, kde jsou využívány k analytickým účelům a následným opatřením, tak v rámci vzájemné mezinárodní spolupráci mezi policejními orgány.

Mezinárodní spolupráce je zajištěna Ředitelstvím pro mezinárodní policejní spolupráci¹⁴, jenž je jednou ze součástí Policejního prezidia Policie České republiky, který je ústředním národním kontaktním bodem v rámci mezinárodní policejní spolupráce a zahraničních styků. Mezi jeho hlavní náplň přísluší zprostředkování spolupráce útvarů Policie České republiky se zahraničními bezpečnostními sbory, zastupování České republiky v bilaterálních, regionálních, evropských a celosvětových platformách v oblasti mezinárodní policejní spolupráce, metodické vedení organizačních článků krajských ředitelství Policie České republiky a útvarů policie s celostátní působností v oblasti mezinárodní policejní spolupráce. Díky této možnosti mohou všechny útvary Policie České republiky a policisté spolupracovat se svými zahraničními partnery ať už při předcházení, odhalování a vyšetřování trestné činnosti, nebo při pátrání po osobách a věcech. Při tom je současně využíváno sítě národních ústředí Mezinárodní organizace kriminální policie – Interpolu a v rámci Evropské unie zejména Europolu, jehož hlavním cílem je efektivní působení a vzájemná spolupráce orgánů prosazujících právo při prevenci a boji proti formám závažné trestné činnosti. Mezi jednu z nejvýznamnějších úloh Europolu patří i padělání peněz (v tomto případě padělání eura) a dalších platebních prostředků.

3.1.4 Kriminalistický ústav Praha

Dalším důležitým partnerem Policie České republiky je i Kriminalistický ústav v Praze¹⁵, se sídlem Praha 1, Bartolomějská 12. Jeho historie sahá do roku 1945, kdy došlo k založení „*Kriminální ústředny Ministerstva vnitra*“ a v roce 1958 statutem Hlavní správy Veřejné bezpečnosti vznikl nový útvar s názvem „*Kriminalistický ústav*“. V roce 1993 byl

¹⁴ Ředitelství pro mezinárodní spolupráci, Policejní prezidium, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Ředitelství pro mezinárodní policejní spolupráci – Policie České republiky

¹⁵ Kriminalistický ústav v Praze, Úvodní stránka, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Kriminalistický ústav – Policie České republiky

zapsán s novým rozsahem své věcné působnosti do Seznamu znaleckých institucí, který vede Ministerstvo spravedlnosti. Jedná se o vysoce odbornou a specializovanou instituci s celostátní působností, která se soustřeďuje na výkon kriminalisticko-technické a znalecké (expertizní) činnosti v oborech elektrotechnika, chemie, kriminalistika, písmaoznactví, strojírenství a další. Součástí oboru kriminalistika je odvětví, které je věnováno technickému zkoumání pravosti platidel a cenin, do kterého dále spadá i znalecké zkoumání zařízení, u kterých je důvodné podezření, že byly využity pro zhotovení padělků peněz. Kriminalistický ústav stejně jako Zkušebna platidel u České národní banky vypracovává znalecké posudky a odborná vyjádření, která jsou využívána v rámci trestních řízení. V souvislosti s padělanými bankovkami jsou využívány další obory, jako je kriminalistické daktyloskopie a kriminalistická genetická expertíza. Kriminalistický ústav je zapojen do mezinárodní spolupráce ENFSI¹⁶ (Evropská síť forenzních institucí).

3.1.5 Komerční subjekty

Nezanedbatelnou součástí systému jsou také soukromé komerční subjekty, které se soustředí a doplňují trh výroby určenými k rozpoznání padělaných peněz, nebo jejich jednotlivých částí. Jedná se od těch základních jako je např. lupa, pero na kontrolu pravosti, ruční testery až po specifické a speciální stroje a zařízení určené například bankovnímu, nebo směnářenskému sektoru (například společnost Test s.r.o.¹⁷, Bankovní technika¹⁸ atd.). Jejich výrobky ze základní oblasti jsou snadno dostupné pro širokou veřejnost a nemálo podniků a institucí tuto možnost využívá.

3.2 Legislativa

Česká národní banka na úseku ochrany tuzemské měny proti padělání postupuje podle svěřených legislativních povinností a oprávnění. Jedná se o zákonná ustanovení, upřesňující a doplňující vyhlášky a další dokumenty, které jsou nutné pro zajištění ochrany platebních prostředků před paděláním při výrobě, vydávání, distribuci bankovek a mincí v tuzemsku a vlastní uvedení do oběhu, kde je Česká národní banka za tyto úkony přímo odpovědná.

¹⁶ ENFSI, Evropská síť forenzních vědeckých ústavů, [www](http://www.enfsi.eu), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: ENFSI

¹⁷ Test s.r.o., Chytrá tužka, [www](http://www.chytratuзка.cz), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: kontrola pravosti bankovek Chytrá tužka (webnode.cz)

¹⁸ Bankovní technika s.r.o., Úvodní stránka, [www](http://www.bankovni-technika.cz), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Bankovní technika | Počítejte s námi (banktech.cz)

Součástí systému ochrany je i spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, která se věnuje otázce odhalování a stíhání padělatelů peněz. Česká národní banka poskytuje těmto orgánům informace o padělaných bankovkách a mincích, pomáhá s expertním posouzením padělků a monitoruje a analyzuje formy a způsoby padělání peněz na českém trhu. Na základě této analýzy pak Česká národní banka může navrhnout změny v předpisech nebo další opatření, která mají padělání peněz minimálně omezit. Na podkladě evropských předpisů poskytuje v této oblasti také informace pro Evropskou centrální banku, která rovněž přijímá následná opatření v oblasti ochrany eura. V rámci svých pravomocí je Česká národní banka také správním orgánem, a to i v oblasti, která se týká porušení pravidel vyplývajících jak ze samotného zákona o České národní bance, tak ze zákona o Oběhu bankovek a mincí.

Represivní orgán státu zastupuje Policie České republiky, jehož pravomoci a oprávnění jsou uvedena ve výchozím zákoně o Policii České republiky, ale především zákony a judikatura z oblasti trestního řízení. Tyto zákony jsou doplněny o interní předpisy, které upravují vnitřní strukturu a organizaci jednotlivých složek policie při výkonu svých pravomocí.

3.2.1 Základní zákony

- **Úmluva o potírání penězokazectví číslo 15/1932 Sb.**¹⁹ Tato úmluva byla podepsána v roce 1929 v Ženevě a stala se základním právním rámcem, kterým se Československá republika na mezinárodním poli zavázala k potírání penězokazectví. Tato konvence je platná do současné doby a její smysl je zakomponován do dalších právních předpisů týkající se dané oblasti.
- **Zákon o České národní bance**²⁰, **zákon číslo 6/1993 Sb.** Zákonná norma upravující činnost České národní banky v oblasti vnitřní struktury, spolupráci s orgány státu a dalšími organizacemi, měnové politice, správnímu řízení a zejména ve své 4 části k výkonu oprávnění v oblasti vydávání emisí bankovek a mincí, zajištění jejich ochrany a oběhu na tuzemském trhu. Tento zákon je výchozím dokumentem pro další právní předpisy týkající se ochrany tuzemských hotovostních platebních prostředků.

¹⁹ Úmluva o potírání penězokazectví, Elektronická Sbírká zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1932/15?f=15%2F1932&zalozka=text>

²⁰ Zákon o České národní bance, Elektronická Sbírká zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1993/6?zalozka=text>

- **Zákon O oběhu bankovek a mincí²¹, zákon číslo 136/2011 Sb.** Navazující zákon, který upravuje a doplňuje zákon o České národní bance, jehož obsahem jsou články o vydávání, platnosti a podmínkách, za kterých jsou bankovky a mince vydávány, stanovuje jejich vlastnosti a užívání v obchodním styku. Dále stanovuje metodický pokyn v oblasti poškozených bankovek a mincí a postupy při výměně. Součástí jsou i sankční ustanovení v rámci správního řízení vedeného Českou národní bankou jako správním orgánem.
- **Trestní zákoník²², zákon číslo 40/2009 Sb.** Soubor trestně právních skutkových podstat trestných činů jako jeden z hlavních zákonů svěřených do gesce orgánům činným v trestním řízení a jmenovitě jeho Hlava VI, Trestné činy hospodářské, díl 1, který se věnuje trestným činům proti měně a platebním prostředkům.
- **Zákon o trestním řízení soudním²³, zákon č. 141/1961 Sb.** Komplex paragrafových znění, které upravují procesní postup orgánů činných v trestním řízení při zjišťování pachatelů trestné činnosti a jejich spravedlivému potrestání.

3.2.2 Nařízení Rady ES

- **Nařízení Rady (ES) č. 1338/2001²⁴ ze dne 28. června 2001.** Nařízením se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělání. Nařízení navazuje na Nařízení rady (ES) č. 974/98 ze dne 3. května 1998 o zavedení eura ve členských státech, které přijaly euro, a současně zavazuje členské státy EU k přijetí opatření na ochranu eura proti padělání.
- **Nařízení rady (ES) č. 1339/2001²⁵ ze dne 28. června 2001.** Nařízení, které rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 1338/2001, kterým se stanoví provést potřebná opatření

²¹ Zákon O oběhu bankovek a mincí, Elektronická Sbírka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2011/136?zalozka=text>

²² Trestní zákoník, Elektronická Sbírka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2009/40?zalozka=text>

²³ Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, Elektronická Sbírka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1961/141?zalozka=text>

²⁴ Nařízení Rady (ES), Úřad pro publikace Evropské unie, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Nařízení Rady (ES) č. 44/2009 ze dne 18. prosince 2008, kterým se mění nařízení (ES) č. 1338/2001, kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělání – Publications Office of the EU (europa.eu)

²⁵ Nařízení Rady (ES), Úřad pro publikace Evropské unie, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Nařízení Rady (ES) č. 1339/2001 ze dne 28. června 2001, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES)

nutná k ochraně eura proti padělání pro členské státy, které nepřijaly euro jako jednotnou měnu.

3.2.3 Vyhlášky

- Vyhláška č. 274/2011 Sb., **O provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí**²⁶, která obsahuje popis standardů poškozených peněz a podrobná pravidla související s výměnou bankovek a mincí, jejich posuzování a evidování.

3.2.4 Úřední sdělení České národní banky

- Úřední sdělení České národní banky ze dne 21. prosince 2016, **K některým ustanovením zákona o oběhu bankovek a mincí**²⁷, které doplňuje a upřesňuje pravidla a postupy týkající se standardně a nestandardně poškozeného oběživa.

3.2.5 Ostatní dokumenty

- **Potvrzení o zadržení bankovek a mincí**²⁸, administrativní formulář vytvořený Českou národní bankou určený jednotlivým subjektům k zápisu informací o výskytu a zadržení podezřelých nebo poškozených platidel z oběhu.

3.3 Statistické přehledy

S ohledem na význam protiprávního jednání pachatelů při narušení zájmu chráněného zákonem, které spočívá v neoprávněném ekonomickém obohacení, ohrožení stability finančního prostředí a důvěryhodnosti peněz, jsou zainteresovanými subjekty shromažďována relevantní data, pomocí nichž se lze zaměřit na preventivní opatření, nebo i predikovat budoucí vývoj. Celkově lze konstatovat, že statistika je klíčovým nástrojem pro získávání poznatků z dat a jejich aplikaci ve vědeckých, profesních a každodenních situacích, což vede k lepšímu porozumění světu kolem nás a zlepšuje naše schopnosti

č. 1338/2001, kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělání, na členské státy, které nepřijaly euro jako jednotnou měnu - Publications Office of the EU (europa.eu)

²⁶ Vyhláška České národní banky o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí, Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2011/274?zalozka=text>

²⁷ Úřední sdělení České národní banky, ČNB, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: [vestnik_2016_12_21216320.pdf](https://www.cnb.cz/veřejnost/úřední-sdělení/úřední-sdělení-2016-12-21-21216320.pdf) (cnb.cz)

²⁸ Potvrzení o zadržení bankovek nebo mincí, ČNB, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: [potvr_zadr_bankovek.pdf](https://www.cnb.cz/veřejnost/potvrzení-o-zadržení-bankovek-nebo-mincí/potvr_zadr_bankovek.pdf) (cnb.cz)

rozhodovat se na základě faktů a analýz. Díky těmto údajům, které slouží k celistvému přehledu o činnosti pachatelů této trestné činnosti, jejich úmyslech, způsobech, úrovni technického vybavení a rovněž znalostí, jenž jsou využívány k nezákonné produkci bankovek, lze nastavit preventivní opatření spočívající ve zlepšení nebo zdokonalení jednotlivých ochranných elementů na peněžích nebo využití možnosti sociálních sítí a médií k včasnému podání informace veřejnosti a to jak ze strany České národní banky, tak ze strany Policie České republiky, či jiného kompetentního subjektu. Zjištěné údaje jsou dále vhodné pro souhrnné zprávy o vzniku skutečných škod, popřípadě újmy, která mohla vzniknout národnímu hospodářství, avšak díky rozpoznání nebo včasnému zásahu k tomu nedošlo a falzifikáty peněz se nedostaly do oběhu.

Výskyt padělaných peněz může být studován pomocí různých statistických metod a analýz, avšak pro účely této diplomové práce byly vybrány takové přehledy, které ukazují na neustálou aktuálnost této problematiky. Pro analytické účely bylo vybráno z dat České národní banky časové období v rozmezí let 2012 až 2022, která se jeví jako relevantní a dostačující pro názorný přehled.

3.3.1 Vývoj počtu zadržených bankovek

V tabulce 1 je uveden postupný vývoj v počtu kusů zadržených padělaných bankovek různé nominální hodnoty české měny na území České republiky v rámci běžného platebního styku a současně množství zadržených paděleků orgány Policie České republiky v předem stanoveném období.

Tabulka 1 Vývoj počtu zadržených bankovek v letech 2012-2022

Způsob zadržení	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Z oběhu	2612	1882	2198	2096	1784	1170	891	689	616	750	783
Policie ČR	845	103	174	263	311	101	93	296	372	600	147
Celkem	3457	1985	2372	2359	2095	1271	984	985	988	1350	930

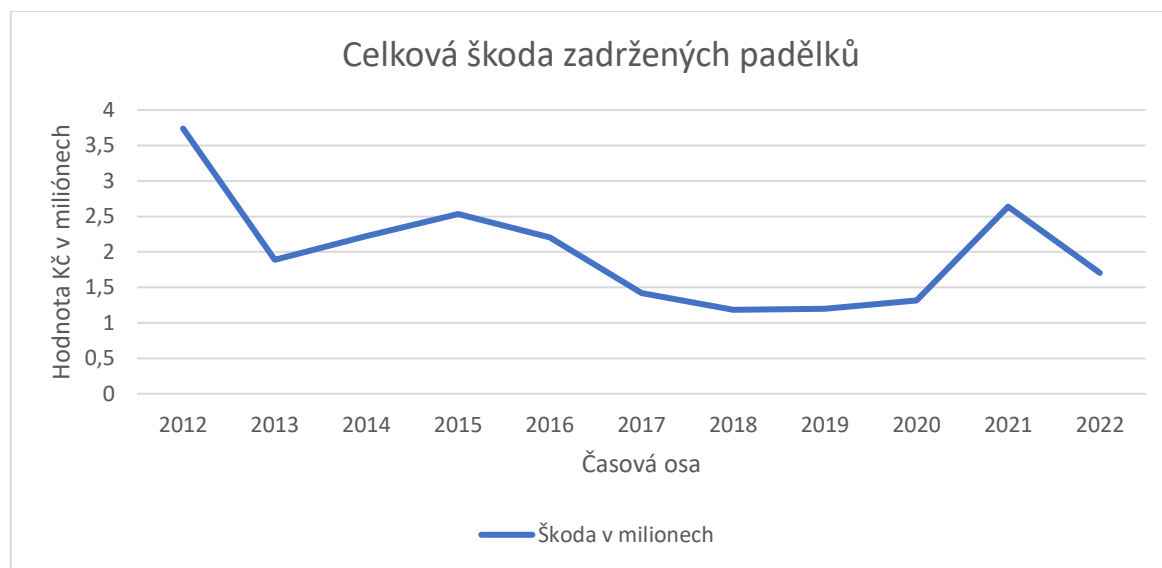
Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Analýza dat vykazuje postupný pokles výskytu a zadržení padělaných peněz, přičemž v letech 2012 až 2015 mohla být hlavním ovlivňujícím rysem ekonomická a s tím spojená sociální situace jedinců, kteří se této trestné činnosti dopouštěli. Faktorem poklesu od roku 2018 je období anticovidových opatření ze strany státu ve sféře obchodu a služeb a v neposlední řadě se bude jednat o nástup digitalizace v oblasti bankovníctví.

3.3.2 Způsobená škoda

Činnost padělatelů nejen narušuje integritu platebního styku, ale způsobuje i reálnou škodu. Ta se počítá dle skutečných počtů zadržovaných kusů a vyjádřenému nominálu padělku. Vzniklá škoda uvedená v grafu 1 je souhrnná bez ohledu formu a způsob zadržení (z oběhu, policejními orgány, či jiným způsobem). Výsledné částky jsou uváděny v milionech.

Graf 1 Celková škoda za stanovené období

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Celková způsobená škoda zadržením padělaných peněz ukazuje finanční ztráty jak soukromým subjektům, tak státním podnikům a institucím, které vznikly jejich úspěšným uvedením do oběhu a používaných jako legální platidlo. Škoda v sobě zahrnuje i stádium pokusu, při kterém došlo k zadržení dříve, než došlo k dokonání směny.

3.3.3 Padělané nominální hodnoty

Jedním z důležitých údajů, který reaguje na ekonomickou situaci ve společnosti je informace o počtech kusů zadržovaných bankovek se zaměřením na jejich nominální hodnotu a sledované období, ve kterém byly nejvíce zastoupeny.

Tabulka 2 Přehled počtů zadržených padělků dle nominálních hodnot v letech 2021-2022

Nominál	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
100 Kč	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
200 Kč	-	-	-	-	-	-	-	-	148	-	-
500 Kč	1032	575	319	422	316	152	78	204	-	-	-
1000 Kč	1439	800	1180	1349	1189	697	647	298	216	171	359
2000 Kč	303	287	243	215	259	194	180	234	400	933	320
5000 Kč	220	35	61	98	57	-	-	-	-	109	133

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Z přehledu v tabulce 2 je patrné, že ze začátku sledovaného období docházelo k napodobení zejména nižších nominálních hodnot jako je 500 Kč a 1000 Kč, což se průběžně vlivem ekonomické a sociální situace mění a padělatelé se více zaměřují na jejich ekvivalenty vyšších nominálních hodnot.

3.3.4 Stupně nebezpečnosti padělaných bankovek

Každý zadržený padělek bankovek i mincí prochází odborným zkoumáním v České národní bance, která na základě charakteristických atributů při jeho zhotovení (způsob vyhotovení, technologie, napodobení prvků, zkušenosti apod.) stanoví i stupeň jeho nebezpečnosti. Výskyty a zařazení padělků do příslušného stupně jsou uvedeny v tabulce 3.

Tabulka 3 Stupně nebezpečnosti zadržených padělků v letech 2012-2022

Stupně	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1. stupeň	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. stupeň	0	236	90	2	4	5	3	4	4	5	3
3. stupeň	0	19	22	99	16	13	9	8	4	91	31
4. stupeň	0	1511	1935	2120	1919	1164	895	887	864	1223	612
5. stupeň	0	219	325	138	156	89	77	86	1223	612	284

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

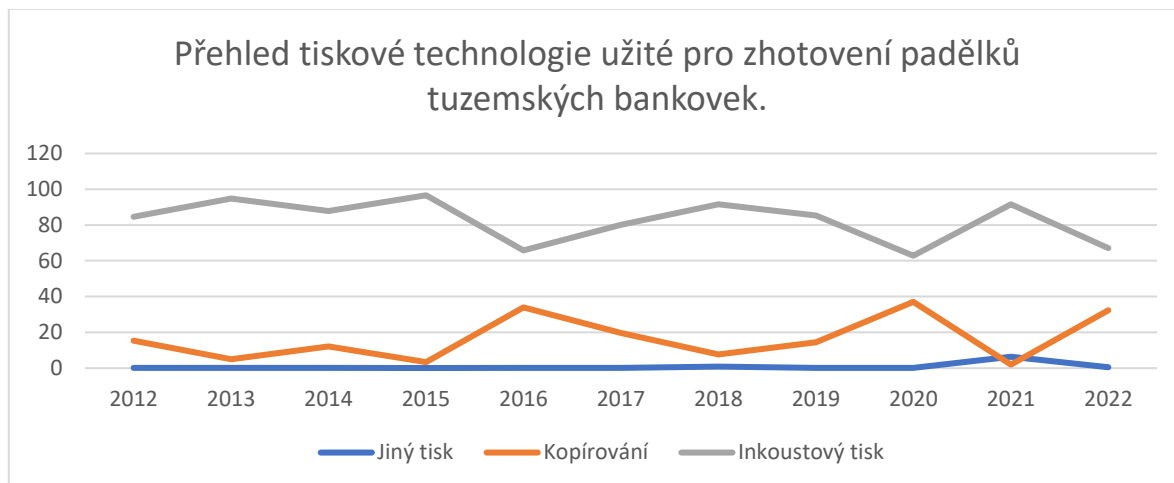
Stupňování je nastaveno jako na školním hodnocení, 1. stupeň znamená nejvyšší nebezpečnost – velmi nebezpečný, 2. stupeň – nebezpečný, 3. stupeň – zdařilý, 4. stupeň – méně zdařilý a 5. stupeň – neumělý. Zařazení do příslušné úrovně je vodítkem pro účely trestního a soudního řízení, současně propojuje a centralizuje různé padělky a mnohdy stanovuje cestu k jejich jedinému konkrétnímu producentovi. Vyhodnocením tabulkových dat lze uvést, že národní měna je napodobována zejména ve 4. a 5. stupni nebezpečnosti,

čemuž odpovídá i způsob výroby, kterým je standardní inkoustová tiskárna. Jedná se o méně zdařilé až neumělé napodobeniny nekvalitně zhotovené mnohdy bez náznaku napodobení ochranných prvků, nebo s vysoce nekvalitním napodobením některého z nich.

3.3.5 Tisková technika použitá k výrobě padělků tuzemských bankovek

Technika použitá pro výrobu padělků je odvislá od důvodu zhotovení napodobenin, schopností samotného pachatele, jeho ekonomických možností, ale i na sociálním statutu. Ke zhotovení je užíváno inkoustového tisku, laserové tiskové techniky a kopírování, ale také standardní profesionální tiskařské techniky, jako je například ofset a sítotisk. V grafu 2 jsou uvedeny výsledné hodnoty použití tiskové techniky k výrobě tuzemských padělků, která jsou uvedena v procentuálním vyjádření v rámci zastoupené jednotlivé tiskové technologie.

Graf 2 Přehled použití tiskové technologie v letech 2012-2022

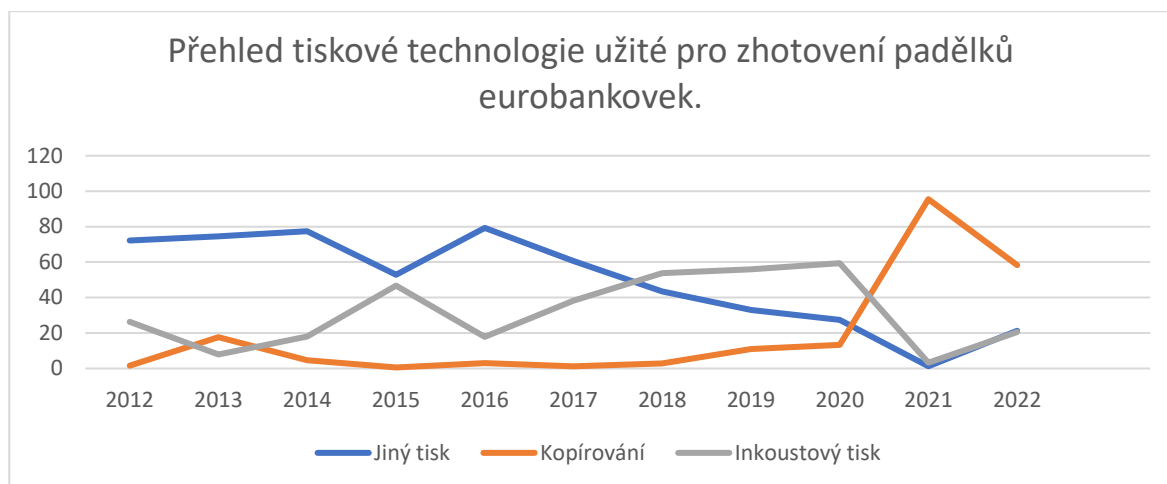
Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Analýza naznačuje, že u tuzemské měny je ke zhotovení v největší míře využíváno běžného inkoustového tisku. Důvodem je široká dostupnost, nízká cenová hladina a současně neustálý vývoj a zdokonalování této technologie. Druhou nejčastější technikou je využívání kopírovacích zařízení. I tato zařízení prochází vývojem, ale jejich dostupnost je problematictější, a navíc výrobci do kopírovacích zařízení s vyššími technickými (rozlišovacími) parametry implementují ochranu proti kopírování a tisku bankovek. Ta může spočívat v samočinném zvětšení obrazu do velikosti A4, tisku zobrazení pouze části bankovky, tisku pouze tmavé plochy, nebo nejde bankovka vůbec vyhotovit. Některá kopírovací zařízení disponují technologií, která do tištěného obrazce zakomponuje neviditelný kód, dle kterého je možné identifikovat i konkrétní zařízení, kde došlo ke zhotovení.

3.3.6 Tisková technika použitá k výrobě padělků euro bankovek

Vzhledem k tomu, že charakter určitých ochranných prvků užívaných na tuzemských bankovkách je vysoce podobný a v některých případech skoro totožný na bankovkách euroměny, byl uskutečněn výběr i dat vztahujících se ke způsobu použité tiskové techniky na těchto padělcích.

Graf 3 Přehled použití tiskové technologie bankovek euro v letech 2012-2022

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Analýza dat dle grafu 3 prezentuje, že eurobankovky jsou vyhotovovány zejména „jinou technikou“, což zahrnuje sofistikovanější způsob, který je spojen s nutností zvýšení vstupních nákladů na výrobu. Dle údajů v grafu se zlomovým jeví rok 2020, kdy zřejmě vlivem zvyšující se kvality a dostupnosti kopírovacích technologií, dochází k útlumu klasické tiskové technologie ve formě inkoustové a laserového tisku.

3.4 Terminologie

3.4.1 Oběživo

Oběživem je míněno faktické držení fyzických papírových peněz a kovových mincí, přičemž se jedná o část peněžní zásoby země, které skutečně ekonomikou obíhají.

3.4.2 Padělání

Paděláním (v obecném slova smyslu) je jakákoliv činnost, jejímž výsledkem je předmět, který nabývá vzhledu, charakteru a vlastností, kterými budí dojem pravého

předmětu (například rozhodnutí č. 3/1991 Sb.²⁹ soudních rozhodnutí a stanovisek). Paděláním peněz, ať už bankovek či mincí, je pak míněno zhotovení jejich napodobenin bez náležitého oprávnění. Padělky peněz ve smyslu stěžejního ustanovení § 233 trestního zákoníku²⁴ jsou napodobeniny peněz zaměnitelné s pravými penězi, a to třeba i jen za určitých okolností, jako je například placení za snížené viditelnosti v nočním podniku či v obdobných situacích. Za padělané peníze podle tohoto ustanovení tedy nelze považovat všechny jejich napodobeniny, ale pouze ty z nich, které co do své kvality navenek působí jako pravé. Postačí přitom, aby takto působily pouze za určitých specifických okolností, tedy nikoliv vždy. Padělkem peněz je v tomto smyslu míněno především jejich neoprávněně vyhotovené napodobeniny dané kvality, ale neplatí to bezvýjimečně. Trestněprávně postižitelným způsobem totiž mohou být za okolností předpokládaných v ustanovení § 233 odstavce 2 alinea 2 trestního zákoníku uváděny do oběhu i napodobeniny pravých peněz vyhotovené legálně, například pro divadelní účely. Stejně tak může být trestněprávně postiženo podle § 233 odstavce 1 trestního zákoníku i nedovolené opatření a přechovávání takových legálně vyhotovených napodobenin peněz. V těchto případech ale není rozhodné, za jakým účelem byly dané napodobeniny peněz vyhotoveny, ani to, zda se tak stalo legálně nebo nelegálně, ale to, že ačkoli nejde o pravé peníze, navenek jako pravé peníze působí a neoprávněným nakládáním s nimi dochází k porušení zájmu na ochraně měny. Z hlediska trestněprávního také není až tak podstatné ani to, jakého technologického postupu bylo použito při jejich vyhotovování, tedy jak byly padělané (například zda došlo k jejich vyhotovení kopírováním, fotograficky, tiskem, ražením nebo zcela jinak). Nesmí však být vyhotoveny s použitím zařízení a materiálů skutečně určených k výrobě peněz a držných v souladu se zákonem. Na druhou stranu je nutné konstatovat, jestliže pachatel při paděláním nebo pozměňování peněz použije jak padělatelské náčiní (například jím vlastněného, nebo svěřeného tiskařského zařízení), tak zařízení nebo materiály určené k výrobě peněz (například originálního bankovního papíru), dopustí se též trestného činu paděláním a pozměnění peněz podle § 233 trestního zákoníku, a to i v případě, že materiály nebo zařízení určené k výrobě peněz drží legálně, například jako zaměstnanec Státní tiskárny cenin.

²⁹ Nejvyšší soud České republiky, Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek 3/1991, Beck-online, www, [online], [citováno 2024-02-08], dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4tcx3sl4zv65ds&groupIndex=0&rowIndex=0>

Paděláním je tedy myšlena výroba jakýchkoliv reprodukcí (kopie) peněz za účelem jejich udání do oběhu jako peněz pravých a Česká národní banka mimo jiné rozlišuje i vyhotovení falsifikátů pro své statistické a evidenční účely s podvodným záměrem úmyslným a neúmyslným. V případě úmyslného konání se jedná o neoprávněné a úplné vytvoření nepravé bankovky podle platného vzoru, nominální hodnoty, technických parametrů za využití technologie umožňující její zhotovení. Tyto skutečnosti jsou zahrnuty do znaleckého výsledku, který obsahuje odpovědi na otázky, jakým způsobem došlo k zhotovení falsifikátu (tisková technologie), jaké byly použity materiály (papír, barva), způsob napodobení ochranných prvků (tisk, kresba, xerox), reakce detekčních prostředků na padělek (UV záření, magnetizace, atd.) a zařazení padělku do stupnice nebezpečnosti, která vyjadřuje celkovou úroveň jeho kvality a je označena škálou 1 až 5. Výsledek odborného (znaleckého) zkoumání je jedním ze základních prvků pro stanovení trestně právní kvalifikace a následného soudního rozhodnutí.

3.4.3 Pozměňování

Na rozdíl od paděláním, pozměnění peněz spočívá v provedení určité změny na pravých penězích a to tak, aby například pokud byly staženy z oběhu, tedy přestaly být zákonným platidlem, úpravou nabyly znovu podobu peněz, které jsou v oběhu, tedy peněz platných, anebo v případě peněz, které jsou doposud v oběhu jako peníze nižší hodnoty, jejich úpravou a změnou je uvést do takového stavu, aby nabyly podoby peněz vyšší hodnoty. Tuto povahu pozměněných peněz mají i bankovky sestavené (slepené) z částí jiných platných peněz. Postačí přitom, aby z jiné bankovky pocházela jen jedna část takto sestaveného platidla. Paděláním ani pozměněním peněz však není slepení bankovky z původních částí téhož platidla, které předtím byly od sebe odděleny³⁰.

Pozměnění platidla (bankovky i mince) již obsahuje více specifických možností, jak zhotovit nepravé peníze. Možné způsoby vyhotovení pozměnění měny:

- „*zvýšení nominální hodnoty*“. Grafickou cestou na pravém papírovém platidle dochází k modifikaci některého ze základních údajů, což je v tomto případě zejména nominální

³⁰ Nejvyšší soud ČSSR, 6 Tz 54/66, 2. 11. 1966, Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek 5/1967, Beck-online, www, [online], [citováno 2024-02-08], dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3dox3sl42v65ds&groupIndex=8&rowIndex=0&refSource=search-facets>

hodnota vyjádřená číslovkou a následně dochází i k úpravám slovního vyjádření nominálu. Vlastní změna je viditelná na části (a) a detailu (b) obrázku 1.

Obrázek 1 Pozměněná bankovka v čísle a slovním označení s detailem

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

- Nejčastější formou této změny je přidáním nuly k původní číslovce originální bankovky na obrázku 2. Tento způsob pozměnění se vyskytoval zejména v minulých letech hlavně na cizozemských bankovkách. U mincí to bylo v minimální míře a jednalo se o úpravu technických parametrů mincí nižších hodnot do technických formátů mincí vyšších hodnot například rozklepáním, nebo přidavkem dalšího materiálu.

Obrázek 2 Originální bankovka nominální hodnoty 1USD s detailem

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

- „úprava peněz neplatných na peníze platné“. Tento způsob úpravy je prováděn cestou grafické modifikace směrodatných údajů na platidle, u mincí úpravou technických parametrů. K těmto případům docházelo především v minulosti, kdy došlo k využití neplatného platidla a k následné úpravě slovního textu označujícího jmenovitou hodnotu, zemi, nebo vydavatelskou banku. Mince byly upraveny rozklepáním, nebo přidáním dalšího materiálu tak, aby napodobovaly technická kritéria vyšší nominální hodnoty. Zvláštní formou v roce 1993 bylo odstranění, nebo výměna kolku (změna nominální hodnoty kolku), které souviselo s přechodným nestandardním stavem oběživa.

- „úprava peněz na jinou měnu“. Modifikace těchto platidel spočívá opět v grafické úpravě a změně základních směrodatných údajů. Obvykle to bývá odstraněním originálního textového označení vydavatelské banky (v tomto případě polské centrální banky), popřípadě dojde ke změně nominální hodnoty a všechny tyto údaje jsou nahrazeny novým názvem. Tato změna je zachycena na části (a) a detailu části (b) obrázku 3.

Obrázek 3 Pozměněná bankovka v textové části a měny s detailem

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

U mincí docházelo k úpravě parametrů tak, aby odpovídaly napodobovanému originálu pouze rozklepáním, popřípadě přidavkem dalšího materiálu.

- „shapirův řez – (Suchim Shapiro)“. Metoda úpravy bankovek, která spočívá v systematickém rozřezání několika kusů bankovek na jednotlivé pruhy buď v horizontálním dle dílu (a) obrázku 4, nebo vertikálním směru na díle (b) obrázku 4, které se pak poskládají, spojují a výsledkem je vznik jedna další bankovky. Jedná se o vysoce specifickou a náročnou činnost, jejíž výsledek nemusí být vždy v takové potřebné kvalitě, aby mohla být udána do oběhu. K této úpravě bylo zapotřebí 10–12 bankovek stejné nominální hodnoty.

Obrázek 4 Shapirův řez horizontální a vertikální

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

- „složení z pravých bankovek“. Smyslem této úpravy je složení peněz z různých vzorů pravých bankovek s cílem navýšení jejich nominální hodnoty. Tento způsob není prakticky v současné době zaznamenán.
- „složení z pravých a nepravých bankovek“. Tento způsob úpravy zahrnuje dvě skupiny. První, tzv. plošná, spočívá v tom, že poškozená, ale platná bankovka je v místech narušení (většinou z důvodu poškození) nahrazena příslušnou částí z bankovky neplatné. Nedochozí ke změně nominální hodnoty. Druhou změnou je tzv. vrstevná, což znamená, že pravá i nepravá bankovka je rozštěpena na lící a rubovou část a následně dojde ke spojení jedné neplatné části a druhé platné, čímž vzniknou dvě „platné“ bankovky. V současnosti k tomuto způsobu pozměňování již nedochází.

3.4.4 Přechovávání

Přechováváním padělaných nebo pozměněných peněz nebo prvků peněz sloužících k ochraně proti jejich padělání je jakákoliv forma jejich držení a nakládání s nimi s výjimkou jejich opatření a udání. Obvykle bezprostředně navazuje na jejich opatření, tedy na jejich nabytí a může končit i jejich udáním, tedy jejich uvedením do oběhu jako peněz pravých. Pachatel může padělané nebo pozměněné peníze anebo jejich ochranné prvky přechovávat nejen pro sebe, ale i pro kohokoliv jiného. Proto také jejich přechovávání nemusí předcházet jejich nabytí hlavním pachatelem, stejně jako po něm nemusí následovat jejich udání. Pachatel, který je přechovává, si je totiž nemusí opatřit, ale může je pro jiného například ukrýt nebo uschovat, případně převést z jednoho místa na jiné, a stejně tak je sám vůbec nemusí udat, ale třeba si je jen po jejich získání ponechat. Tato činnost není podmíněna vznikem škody ani obohacením sebe nebo někoho. S ohledem na to nemusí ani úmysl pachatele k takové škodě ani k takovému obohacení směřovat. K naplnění znaků skutkové podstaty dochází právě ve formě opatření a přechovávání padělaných a pozměněných peněz, aniž by tím byl reálně narušen peněžní platební styk uvedením takových peněz do oběhu. Toto pojmenování se vztahuje i na pachatele, který sám padělá nebo pozmění peníze, ale ponechá si je pro sebe, aniž by měl v úmyslu jich uvést do oběhu.

3.4.5 Udávání

Udáním padělaných nebo pozměněných peněz jako pravých nebo platných anebo jako peněz vyšší hodnoty je zamýšlen v principu jakýkoliv způsob uvedení takových padělků nebo pozměněných pravých peněz do oběhu, aniž by si je sám pachatel také zhotovil (padělal

nebo pozměnil³¹). Do tohoto rámce udávání takových peněz patří všechny počiny, jejichž součástí je jejich předání pachatelem jiné osobě, a to i prostřednictvím technického zařízení (například vkladový bankomat). V uvádění padělaných a pozměněných peněz do oběhu lze spatřovat především v jejich předání jinému a zejména v jejich užití při placení za pořizované zboží, nebo za poskytnuté služby. Do oběhu se však takové padělané nebo pozměněné peníze mohou dostat i jejich směnou za něco jiného, výměnou za jiné peníze, darováním, půjčkou, dáním do zástavy, vložením do banku při hře, či libovolnou jinou formou jejich rozšiřování, jimiž se dostávají z držení jedné osoby do držení jiné osoby. Znakem skutkové podstaty trestného činu podle ustanovení § 233 odstavce 2 alinea 2 trestního zákoníku však není záměr způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch (k jeho dokonání není třeba způsobení škody ani získání prospěchu v určité výši a získání určitého prospěchu nebo způsobení určité škody nemusí být ani jeho pohnutkou), ale vlastní předání a tím uvedení do oběhu.

3.4.6 Napodobeniny peněz

Terminologie České národní banky zahrnuje další pojem související se zhotovením nepravých peněz pod společným názvem napodobeniny. Toto označení v sobě zahrnuje tři podkategorie a hlavním skupinovým znakem je jejich vyhotovení bez úmyslu jejich udání do oběhu jako peněz pravých.

Jedná se o:

- „reprodukce“. Tato kategorie obsahuje nepravá platidla, která jsou graficky upravena (nejčastěji doplněna o jiný hlavní motiv), přičemž se vychází z obrazu pravého platidla. Mohou být jednostranné i oboustranné.

³¹ Nejvyšší soud ČR, 5 Tdo 371/2004, 16. 6. 2004, Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 6/2005, Beck-online, www, [online], [citováno 2024-02-08], dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaydkx3sl4ztgx3uoi&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets>

Typickým zástupcem jsou kouzelnické rekvizity, tzv. filmové peníze, či jiné, žertovné zobrazení, jako je demonstrováno na obrázku 5.

Obrázek 5 Ukázka napodobeniny se změnou hlavního motivu.

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

- „*upravená reprodukce*“. U těchto napodobenin dochází ke grafickému zásahu do obrazce, což může být provedeno smazáním, přidáním nebo ubráním nějaké části a změnou textu.
- „*napodobeniny*“. Jedná se o zhotovení předmětu, který připomíná platnou bankovku nebo minci, ale graficky nevychází z pravého platidla. Typickým zástupcem je ruční kresebná časopisecká ilustrace.

3.4.7 Poškozené peníze

Tento termín v sobě pojímá celou oblast, která se dotýká běžného oběživa a životních situací, při kterých může dojít k poškození nebo znehodnocení pravých peněz. Klíčovým prvkem na výměnu je druh jejich poškození, neboť některé se nevyměňují a jsou na přepážkách bank zadrženy bez náhrady³². Poškozené bankovky cizích měn Česká národní banka nevyměňuje, a proto je nutno se obrátit na emisní banky příslušných zemí, nebo na některé české obchodní banky, které poškozené peníze vykupují podle svého sazebníku. V případě poškozené měny euro je na základě rozhodnutí ECB ze dne 20. března 2003 o nominálních hodnotách, specifikacích, reprodukci, výměně a stahování eurobankovek (ECB/2003/4) nutnost obrátit se na národní centrální banky zemí eurozóny.

³² Pravidla pro ponechání bankovky v oběhu / stažení bankovky z oběhu, ČNB, [www](http://www.cnb.cz), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Bankovky opotřebené oběhem, běžně poškozené a nestandardně poškozené bankovky - Česká národní banka (cnb.cz) a Běžně poškozené mince, nestandardně poškozené mince a mince opotřebené oběhem - Česká národní banka (cnb.cz)

3.4.8 Znehodnocování vyřazených peněz

Vzhledem k charakteristickému významu slova „oběživo“ (část peněžní zásoby země, která skutečně ve své fyzické podobě ekonomikou obíhá a skládá se z papírových peněz a mincí), dochází v průběhu jeho užívání ke skutečnému opotřebení, a proto je nutno některé bankovky nebo mince postupně a průběžně stahovat z oběhu a nahrazovat novým oběživem. K postupnému, ale hromadnému stažení bankovek nebo mincí z oběhu dochází také za situace, když je vydána nová emise bankovek, popřípadě mincí.

Při znehodnocování mincí je využíváno několik různých způsobů, avšak vždy musí dojít k narušení obrazce mince tak, aby nemohlo dojít k jejímu následnému použití. Proto se využívá ke znehodnocování velké tlakové síly lisovacích strojů s raznicí, která přerazí původní obrazec a následně jsou mince využívány jako běžný kovový odpad, který lze spatřit na dílu (b) obrázku 6.

U bankovek dochází ke zničení jejich pětibodovou perforací prezentovaném na dílu (a) obrázku 6, nebo přetištěním s označením neplatnosti a následným zničením cestou vysokých teplot při spalovacím procesu. Tato činnost je smluvně prováděna specializovanými a důvěryhodnými společnostmi.

Obrázek 6 Ukázka znehodnocování bankovek a mincí

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

3.4.9 Legální vyhotovení napodobenin peněz

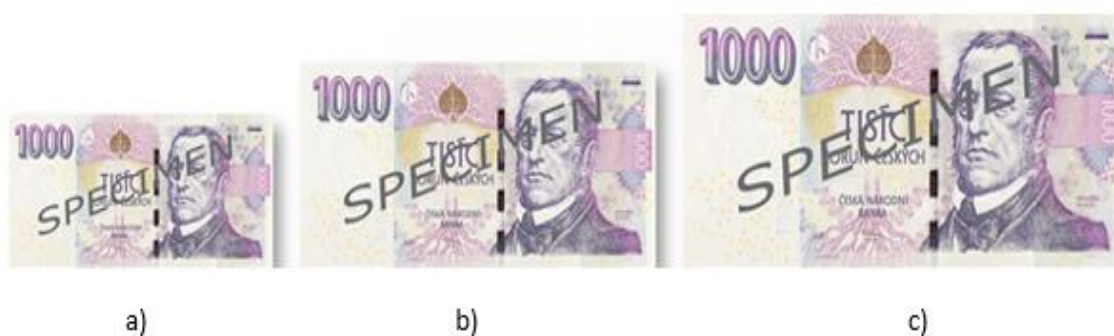
Česká národní banka také umožňuje pro komerční využití vyhotovení hmotných reprodukcí či napodobenin tuzemských nebo cizozemských bankovek, ale za předem daných a konkrétních kritérií³³.

³³ Rituální peníze, ČNB, [www](http://www.cnb.cz), [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Rituální peníze – Česká národní banka (cnb.cz)

Jednostranná reprodukce:

Rozměrové kritérium jednostranného zobrazení musí při zachování délky a poměru stran činit nejvýše 75 % - díl (a) obrázku 7, anebo nejméně 125 % délky – díl (c) obrázku 7 originální bankovky díl (b) obrázku 7 reprodukované nebo napodobované bankovky, anebo plnit kritérium velikosti úhlu svíraného delší a kratší stranou, kde její delší a kratší strana musí svírat úhel menší než 70 stupňů, anebo větší než 110 stupňů.

Obrázek 7 Jednostranná reprodukce

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Dvoustranná reprodukce:

Rozměrové kritérium dvoustranného zobrazení, kde musí její délka při zachování poměru stran činit nejvýše 50 % - díl (a) obrázku 8, anebo nejméně 200 % délky – díl (c) obrázku 8 originální velikosti bankovky dle obrázku 8 díl (b) reprodukované nebo napodobované bankovky, anebo musí být vyrobena z materiálu nezaměnitelného s materiálem používaným pro pravé platidla (označeno jako kritérium nezaměnitelnosti materiálu).

Obrázek 8 Dvoustranná reprodukce

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

4 Ochranné prvky tuzemského oběživa

4.1 Úrovně ochrany tuzemských bankovek

Ochraně platebních prostředků je věnována značná pozornost u všech emisních i komerčních subjektů a nezáleží na tom, zda se jedná o hotovostní nebo digitální prostředky. Bezpečnost pravosti bankovek je zajištěna v několika rovinách a k výrobě jsou používány jen takové suroviny, které nejsou na trhu volně k dispozici. Výrobci těchto materiálů nebo prodejci jednotlivých komponentů či hotových prvků, kteří se tradičně orientují na ceninovou výrobu, zajišťují při výrobě a logistice maximální systémovou ochranu před negativními jevy, čímž si zajišťují prestižní místo na trhu s vysokou důvěryhodností a mnohdy se také sami podílí na vývoji nových elementů.

Ochrana tuzemského oběživa je rozdělena na 3. úrovně a jednotlivé stupně obsahují takové prvky s možností jejich kontroly dané tím, komu je jejich znalost ochrany určena. Základním parametrem však zůstává alespoň minimální povědomost, kde a jaký prvek se nachází a co je jeho charakteristikou vlastností.

4.1.1 Rozdělení úrovní ochrany:

- Prvky I. stupně. (určené široké veřejnosti). Tyto elementy mají takový charakter, aby je mohl rozeznat průměrný uživatel bez používání technických prostředků, pouze poučen o jejich existenci s možností si je vyhodnotit a rozpoznat podezřelý objekt (vodoznak, okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, optická barva, vlákna),
- Prvky II. stupně (inspekční). V těchto případech jsou prvky pozorovatelné za pomoci jednoduchých a snadno dosažitelných pomůcek, jako je např. lupa, UV lampa, měřítko, zdroj tepla, chemické činidlo, aj. a jsou vymezeny pro užší okruh lidí, např. pro bankovní úředníky, policisty atd. (UV záření, mikrotexty, giloše, barva),
- Prvky III. stupně (znalecké). Jde o prvky nejvyššího stupně ochrany, které jsou však přísně střeženy a fakticky nedostupné jak pro běžnou veřejnost, tak pro padělatele. Jsou detekovány výhradně složitými přístroji a vědeckými metodami (přístroj na prohlížení cenin pod zářením různých vlnových délek, chemická analýza, magnetismus, spektrografie či speciální čtecí zařízení). Znalostmi disponují pouze znalci a pracovníci ČNB.

Na základě zkoumání zadržovaných padělaných platidel pak Česká národní banka ve svém odborném vyjádření, které obsahuje zakomponované veškeré zjištěné skutečnosti současně uvede i stupeň nebezpečnosti padělku. Odborné vyjádření pak slouží Policii České

republiky pro účely dalšího šetření v rámci trestního řízení, neboť z něj lze vyčíst jaká technologie a technické prostředky byly ke zhotovení padělaných peněz použity a zda nemají souvislost s dalšími zadrženými bankovkami. Tyto zjištění jsou zapracovány do operativně-pátracích variant při pátrání po výrobcí a použitém zařízení. Současně pak vyjádření slouží státnímu zástupci a zejména soudu při rozhodování o trestu.

4.1.2 Ochranné prvky tuzemských bankovek určených veřejnosti

Prvky zabezpečení bankovek určené veřejnosti jsou tvořeny tak, aby jejich rychlá kontrola mohla proběhnout bezprostředně již při prvotním vzniku podezření na nepravé platidlo bez užití technických prostředků. Hlavním charakteristickým rysem této kontroly je využití světla a jeho fyzikálních vlastností při pohledu, průhledu, nebo náklonu. Rozmístění prvků na ploše bankovky je v tomto stupni tuzemské měny společné pro všechny nominální hodnoty (až na jednu výjimku), což uživatelům usnadňuje jejich kontrolu.

Obrázek 9 Obrazec bankovky s umístěním jednotlivých ochranných prvků

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Základní, veřejnosti určené zajištění bankovek je zobrazeno na obrázku 9 a jeho součástí jsou vodoznak (1), ochranný okénkový proužek (2), bankovní papír, barevná vlákna a hlavní motiv (3), soutisková značka (4), skrytý obrazec (5), proměnlivá barva (6), iridiscenční pruh (7) a mikrotext (8). Při této kontrole nezáleží na zdroji světla, ani na pořadí, v jakém bude kontrola jednotlivých prvků provedena.

4.2 Kontrola bankovky pohledem

Jedná se o základní typ kontroly, jejíž místa lze zhlédnout na obrázku 10, který spočívá v pohledu na celou plochu bankovky, jejího rubu i líce a ořezu papíru po celém obvodu, barvy, hlavního motivu dle příslušné nominální hodnoty a ochranná vlákna.

Obrázek 10 Umístění prvků určených kontrole pohledem

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

4.2.1 Bankovní papír

Ačkoliv je všeobecně užíván termín „bankovní papír“, v tomto případě se však o hmotu založenou na celulózovém základě nejedná (v této diplomové práci bude nadále veden pro jednoduchost označení pod názvem „papír“). Bankovní papír, jako nosič informací, musí splňovat přísná kritéria ve své odolnosti pro účely běžného užívání jako je ohebnost (při překládání) a pevnost v tahu, čemuž odpovídá i jeho struktura. Materiál, který je k jeho výrobě použit se skládá z přírodních (len, bavlna) i syntetických látek, nesmí být chemicky bělen (vykazovat fluorescenci) a projevovat znaky voskovaného papíru (jako například u eurobankovek). Při jeho výrobě dochází k současnému zpracování dalších prvků, které se stávají jeho nedílnou součástí, což jsou barevná vlákna, vodoznak a ochranný okénkový proužek.

Doporučená kontrola spočívá v celkovém pohledu na bankovku, která by neměla vykazovat známky nepravdělnému ořezu, nerovnoběžného tisku hlavního motivu, poškození, nestandardního zmuchlání, nebo natržení, či přelepení. S ohledem na typické vlastnosti obyčejného papíru, který je tvořen celulózou, dochází u těchto padělků ke snadnému zmuchlání, natrhávání v místech ohybu a vlivem vlhkosti k rozpíjení, či odlupování barev obrazce. Pro kontrolu lze k rozpoznání pravosti využít tzv. *bankovní tužku*, která v případě nebankovního papíru a chemické reakce na škrob zviditelní stopu zápisu, čímž potvrdí nepravost platidla.

K napodobení bankovního papíru na tuzemských měnách nedochází a na části (a) obrázku 11 je ukázka použití běžného kancelářského papíru se svými charakteristickými vlastnostmi při používání (zmuchlání) a na díle (b) obrázku 11 je možno spatřit využití jednoduché bankovní techniky – tužky, která při reakci na škrob obsažený v běžném papíru zanechá stopu, která potvrzuje nepravost platidla.

Obrázek 11 Ukázka použití kancelářského papíru a bankovní tužky.

Zdroj: vlastní zdroj a zpracování (2023)

4.2.2 Barevná vlákna

Jedním z prvků, který je nedílnou součástí bankovního papíru jsou barevná vlákna. Jedná se o vlasové částičky a na nejnovějších emisních řadách se jedná o 6 mm dlouhé, nerovná vlákna z přírodních a dnes již spíše ze syntetických materiálů oranžové barvy, které jsou po celé ploše bankovky. Ochrana bankovek vlákny je rozdělena na dvě části – běžně viditelná dle části (a) obrázku 12 a pozorovatelná za využití technických prostředků (kontrola bankovek za pomoci UV záření, 2. stupeň kontroly – inspekční, neboť obsahují fluorescenční látku, která je zviditelní) na díle (b) obrázku 12).

Obrázek 12 Zobrazení viditelných vláken a vláken pod UV světlem

Zdroj: vlastní zdroj a zpracování (2023)

Očividná vlákna jsou znatelná běžným okem a jsou rozprostřena po celé ploše vlastní bankovky, ale nejlépe zjevná jsou v nepotištěné zóně bankovky, tzv. kupónu. Vzhledem k

tomu, že jsou vlákna přidávána do papírové hmoty již při její zhotovování, mohou někdy vystupovat i nad povrch plochy bankovky, kde je lze vyrýpnout. Rozmístěním vláken vzniká jedinečný obraz a lze jej srovnat s daktyloskopickými otisky prstů. Proto se nikdy nemůže stát, že by dvě bankovky měly jejich stejné rozložení.

Doporučená kontrola spočívá jako v předchozích případech v celkovém pohledu na plochu bankovky, zda se zde a zejména v oblasti kupónu nachází viditelná vlákna. Pro kontrolu lze k rozpoznání pravosti využít i běžné lupy jako jednoduchého technického prostředku, popřípadě i možnost pokusu vypreparovat vlákno z plochy.

Napodobení originálních, nebo alespoň přibližných atributů vláken je prováděno buď jejich dokreslením a v ojedinělých případech nalepením vlasů (chlupů) na plochu bankovky, avšak nejčastěji tento prvek absentuje, nebo je vytvořen současně při tisku bankovky.

4.2.3 Barva a hlavní motiv bankovky

Používané odstíny barev jsou voleny tak, aby napodobení bylo jejich nelegálním tvůrcům co nejvíce znesnadněno. Jedná se o speciální barvy, které musí splňovat přísná neveřejná technická kritéria, zejména však stálost barevného odstínu a jeho odolnost při užívání, ochrana proti vlhkosti a současně přilnavost k vlastnímu nosiči. Dalším podstatným rysem je jejich jednodušnost barevná stálost, která je znázorněna na části (a) obrázku 13. Tuto vlastnost jednodušnosti lze pozorovat pouze při detailním pohledu (lupa, mikroskop), ale podstatným je, že nejběžněji užívaná tisková technika založená na inkoustové technologii zobrazené na dílu (b) obrázku 13, nebo laserovém, či sítotiskovém systému, kde dochází ke skládání barevných odstínů pomocí třech a více jednotlivých základních barev z technického hlediska není možno napodobit, což je využíváno zejména při inspekčním zkoumání podezřelých bankovek.

Obrázek 13 Ukázka originální barvy a jejího napodobení inkoustovým tiskem

Zdroj: vlastní zdroj a zpracování (2023)

Tuzemské bankovky obsahují jako hlavní motiv portréty historických osobností zobrazených na obrázku 12 na rozdíl například od eurobankovek, kde je použit motiv stavebních slohů z různých období lidských dějin. Důvodem pro výběr tohoto motivu není jen v připomenutí jejich životů, díla či skutků, ale rovněž ten fakt, že jakýkoliv neoprávněný grafický, či fyzický zásah do podobizny je snáze rozpoznatelný oproti úpravě jiných kreslených obrazců.

Obrázek 14 Vzory hlavních motivů tuzemských bankovek

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

4.3 Kontrola bankovky průhledem

Tato možnost ověření pravosti platidla využívá světelného zdroje, jehož pomocí lze ověřit, zda se prvek na bankovce nachází, zda obsahuje příslušné atributy a vlastnosti, nebo je tvořen správným tvarem či symbolem.

Kontrola průhledem je vymezena vodoznakem, umístěnému na levé lící straně bankovky (kupónu), ochrannému okénkovému proužku, který je vložen zhruba uprostřed plochy bankovky a soutiskové značce umístěné vedle čísla nominální hodnoty. Jediným pohledem na bankovku umístěnou proti světlu lze provést snadnou a rychlou kontrolu

všech prvků najednou. Jedná se o velice rychlou a snadnou kontrolu jedněch z nejdůležitější ochranných prvků, které jsou zobrazeny s jejich umístěním na obrázku 15.

Obrázek 15 Vyobrazení umístění prvků pro kontrolu průhledem

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

4.3.1 Vodoznak

Tento prvek je jako ochranná vlákna nedílnou součástí ochrany papíru, přičemž vzniká již při vlastní výrobě papíru a spočívá ve vrstvení (hustotě) nanášené hmoty podle dané šablony, jejímž výsledkem je stínovaný trojrozměrný, lokálně umístěný obraz. Prvek je usazen ve střední části širokého okraje a je vždy tvořen portrétem osobnosti dle hlavního motivu bankovky. Nové emise bankovek jsou doplněny o horizontálně orientovanou číselnou nominální hodnotu a znak viditelný na díle (a) obrázku 16. Tento prvek je používán i na jiných měnách a jako ukázka byla vybrána měna euro na díle (b) obrázku 16, která zachycuje hlavu Európy, stavební styl dle nominální hodnoty a vlastní číselné vyjádření nominální hodnoty.

Obrázek 16 Ukázka originálních vodoznaků české měny a euro.

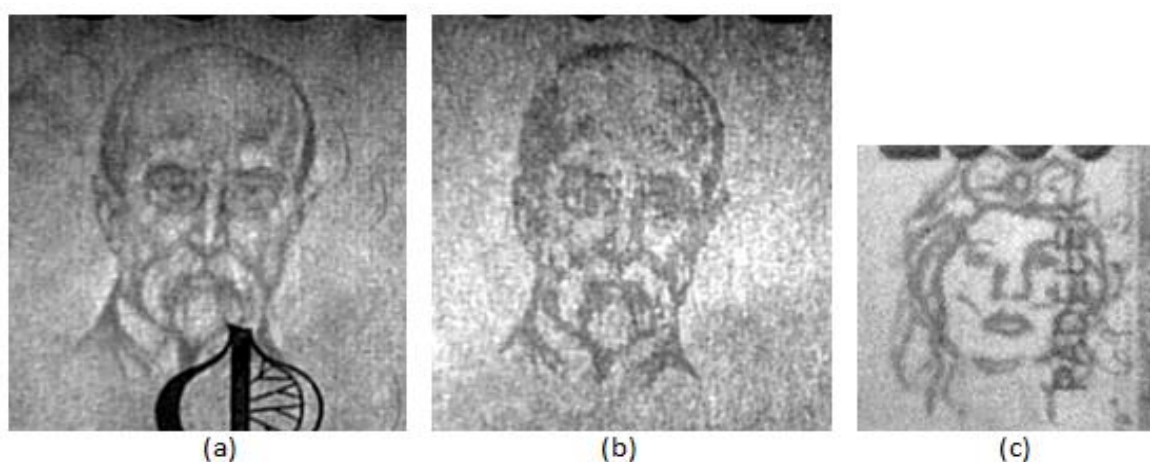

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Napodobení prvku je odvislé od schopností a materiálního zabezpečení výrobce, přičemž k jeho nahrazení dochází kresbou bílou barvou, nebo zhotoveným razítkem s bílou, nebo transparentní barvou, popřípadě promaštěním, přičemž je obrazec umístěn zejména na rubovou stranu bankovky. Tato náhražka však nikdy nemůže dosáhnout úrovně trojrozměrného stínovaného obrazce originálu.

Navržená kontrola tohoto prvku spočívá v průhledu proti světlu, kde se musí zcela jasně zobrazit příslušný obrazec dle uvedených parametrů. Další možností je využití lomu světla a náklonu, při kterém lze obvykle na rubové straně objevit případný pokus o instalaci obrazce, nebo kresby, která je umístěna na ploše papíru bankovky na rozdíl od originálu, který je zakomponován uvnitř bankovky. Na díle (a) obrázku 17 je zobrazen originální prvek, který lze porovnat s napodobeninami na dílech (b) a (c) obrázku 17.

Obrázek 17 Ukázka napodobenin vodoznaků.

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

4.3.2 Ochranný okénkový proužek s mikrotextem

Okénkový proužek je prvek, který je usazen asi v polovině plochy bankovky přes celou její šířku. Tuzemské bankovky používají tzv. **okénkový proužek**, to je takový, který vychází z hmoty papíru bankovky částečně na jeho povrch a stává se viditelným, na rozdíl od druhého způsobu, tzv. **vnitřní proužek**, který je uložen uvnitř bankovky (například eurobankovky, americké dolary) a v této poloze není viditelný. Proužek je z umělé metalizované hmoty, přičemž starší emise bankovek používaly slabý proužek stříbrné barvy s mikrotextem označující číselnou nominální hodnotu a měnu a nové emise obsahují širší proužek, vykazující barevné spektrum s mikrotextem číselné nominální hodnoty a zkratky ČNB.

Základní rysem proužku je to, že je zapracováván do hmoty papíru již při výrobě a je částečně viditelný v místech, kde vystupuje na povrch plochy bankovky a při pohledu proti světlu se viditelná a neviditelná okénka spojí v celistvý pruh s čitelným mikrotextem, který je prezentován na části (a) obrázku 18. Technologickým postupem při jeho zapracování dochází k druhotnému, taktéž podstatnému znaku, který je nazýván „kolejničky“, jenž lze spatřit na díle (b) obrázku 18. Jsou to proti světlu viditelné proužky, které vznikají při vrstvení hmoty na okénkový proužek.

Obrázek 18 Ukázka originálního ochranného proužku s kolejničkami

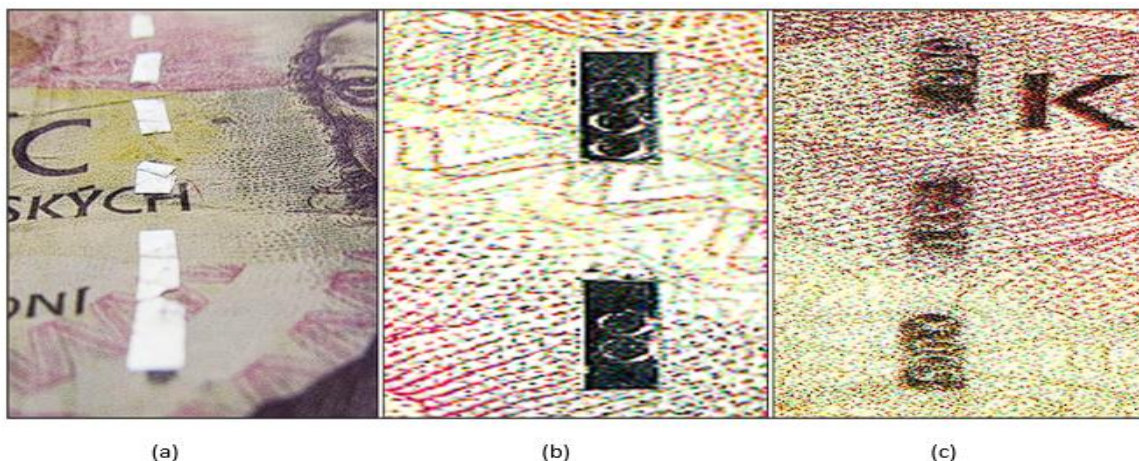

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Napodobení prvku ve vzhledu ochranného proužku je značně obtížné právě z důvodu jeho technického řešení. U padělků nižší kvality není po tisku okopírované bankovky vůbec upravován (záleží na kvalitě skenovacího a tiskového zařízení), nebo je prováděn minimální zásah tak, že jsou dokreslována tmavou barvou prázdná místa na rubové straně, aby při průhledu vytvořila souvislý pruh.

Některé padělky, zejména vyšší kvality, prvek napodobují nalepením, nebo nažehlením proužků kovové folie, který může obsahovat i určitý náznak mikrotextu. V případech padělků bankovek s vnitřním proužkem dochází k napodobení tak, že vlastní bankovka je slepena ze dvou jednotlivých částí, rubové a lícové strany a mezi ně je vložen proužek. Doporučená kontrola tohoto prvku je pohledem a průhledem proti světlu. U tuzemských bankovek musí být při běžném pohledu viditelná vystupující okénka a průhledem proti světlu se musí okénka spojit v jeden celistvý proužek, který obsahuje čitelný mikrotext. Současně musí bankovka vykazovat znaky „kolejniček“.

Obrázek 19 Ukázka napodobenin ochranného proužku

Zdroj: vlastní zpracování, vlastní zdroj, ČNB (2023)

Při bližším pohledu na proužek a místa jeho vnoření/vynoření z plochy bankovky nemohou mít vystupující části nikdy rovné hrany zobrazené na dílech (a - b) obrázku 19, protože technologickým postupem je originální prvek „zasypáván“ hmotou. Pokud není prvek vůbec napodobován, jeho zobrazení je odvislé od použité tiskové techniky, která je zobrazena na části (c) obrázku 19, kde je zachycen detail inkoustové tisku.

4.3.3 Soutisková značka

Tento prvek se také vyznačuje značnou obtížností jeho napodobení. Na tuzemských bankovkách je tvořeno písmeny a například u eurobankovek je tvořeno číslicí nominální hodnoty bankovky. U starších emisí to byla písmena CS a novější emise bankovek obsahují písmena ČR. Při jeho tvorbě se využívá tiskové techniky (ofsetu), oboustranného současného tisku z rubu a líce, přičemž z každé strany je tisknuta pouze určitá část obrazce, která se teprve při průhledu spojí a zformuje v jeden celek. Uvedená technika umožňuje plynulé propojení a jakákoli odchylka nasvědčuje o neoriginalitě. Vzhledem k tomu, že se prvek objevuje i na eurobankovkách, neboť je tvořen stejnou technologií, kde je však v podobě nominální hodnoty bankovky, byl použit také jako ukázka,.

Napodobení tohoto prvku vyžaduje od zhotovitele značnou trpělivost a zkušenost s tiskovou technikou, neboť tiskne lící a rubovou část bankovky samostatně z jednotlivých stran. Z důvodu obtížnosti, ale hlavně z hlediska rychlosti vyhotovení padělku je obrazec dokreslován, nebo prakticky nedochází k žádnému dalšímu zásahu, či úpravě.

Obrázek 20 Ukázka originálu soutiskové značky a jejich napodobenin

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Doporučená kontrola je založena na pohledu proti světelnému zdroji, jehož pomocí lze spatřit buď originalitu dle dílu (a) obrázku 20, nebo snadno odhalit odchylky, které jednoznačně signalizují nepravost bankovky zobrazené na části (b-c) obrázku 20.

4.4 Kontrola bankovky náklonem

Třetí možnost přezkoumávání pravosti platidla využívá lomu paprsků světelného zdroje a speciálních vlastností barev a tiskařské techniky. Do těchto prvků je zahrnuta opticky proměnlivá barva, iridiscentní pruh a skryté číslo. Pomocí světla a náklonů plochy bankovky je možno ověřit jejich přítomnost a následně potvrdit, či vyvrátit pravost. Osazení těchto prvků lze spatřit na obrátku 21.

Obrázek 21 Vyobrazení umístění prvků pro kontrolu náklonem

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

4.4.1 Opticky proměnlivá barva

Tento prvek je instalována pouze na bankovkách nejvyšších nominálních hodnot, přičemž každá bankovka současně obsahuje i svůj grafický symbol. Je založen na optickém efektu a závisí na úhlu dopadu světla, při kterém dochází ke změně barevného odstínu používané speciální segmentové barvy. Nominální hodnota 500 Kč od emise roku 2009 obsahuje stylizovaný květ rozvité růže na díle (a) obrázku 22, bankovka 1000 Kč od emise

1996 list lípy na díle (b) obrázku 22, bankovka 2000 Kč emise od roku 1996 harfu na díle (c) obrázku 22, přičemž při využití světelného zdroje dochází ke změně barvy ze zlaté na zelenou a bankovka 5000 Kč emise 1993 a dále, která zobrazuje hlavu lva s hřívou a barva se mění z purpurové přes zlatou na zelenou na díle (d) obrázku 22. Společným znakem je stejné místo jejich umístění na lícové straně v horní, střední části plochy.

Kontrola spočívá v náklonech bankovky s ohledem na zdroj světla, kdy při určitém úhlu náklonu dochází k přechodu z jedné barvy na druhou. Je nutno podotknout, že ověření pravosti bankovky u tohoto prvku se může zdát někdy problematickým a může být špatně rozeznatelným právě vlivem světelného zdroje a místa, kde je kontrola prováděna.

Vzhledem k tomu, že se jedná o speciální barvy, které padělatelům absentují, dochází k napodobení prvku tím, že je barva nahrazena bezbarvou látkou (např. lak na nehty), čímž je zajištěn pouze odlesk jedné z barev, kterou tisková technika vyhotoví. U tuzemských padělků z velké části k napodobení nedochází a výsledné zobrazení je odvislé od kvality snímací a tiskové techniky.

Obrázek 22 Ukázka opticky proměnlivé barvy a vzoru na tuzemských bankovkách

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

4.4.2 Iridiscentní pruh

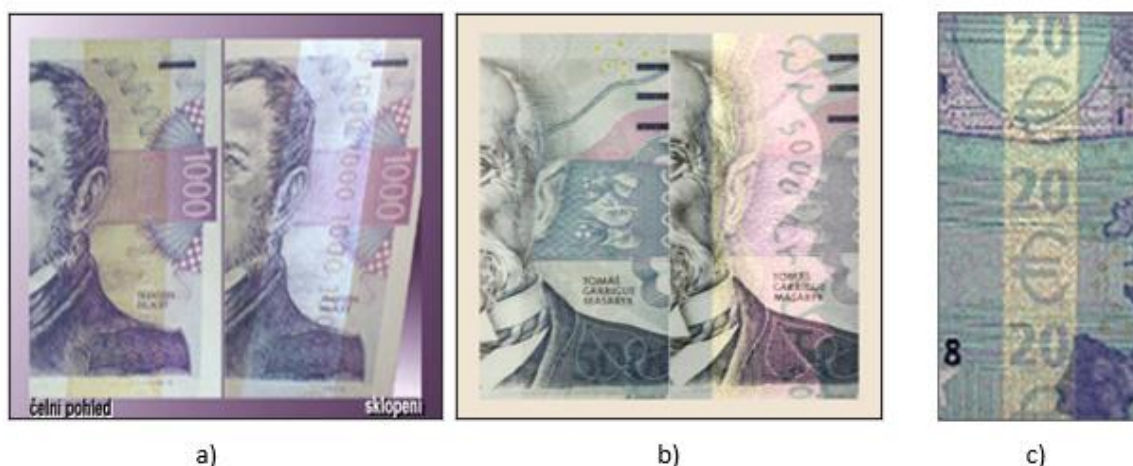
Dalším ochranným prvkem na bankovkách vyšších nominálních hodnot počínaje 1000 Kč od roku 1996 založeným na optickém efektu a úhlu dopadu světla za využití speciální barvy je tzv. *iridiscentní pruh* (proměnlivý). Umístěn je při pravé lícové straně bankovky a jde o prvek vedoucí přes celou šířku bankovky. U starších emisí se jedná o rovný, obdélníkový tvar, u novějších byl inovován na vzorovaný a později ještě doplněn o číselnou hodnotu. Tento prvek je využíván i například na eurobankovkách první série a jejich nominálních hodnot 5, 10 a 20 EUR.

Při ověření přítomnosti tohoto prvku pomocí lomu světla se u starších emisí bankovek při běžném pohledu se jeví jako průhledný a slabě zbarvený, při sklopení proti světlu získává u nominální hodnoty 1000 Kč namodralý nádech viditelný na díle (a) obrázku 23 a u nominální hodnoty 2000 a 5000 Kč slabý zlatavý náznak. Nové emise těchto nominálních

hodnot jsou opatřeny vzorovaným pruhem a k základní barvě u nominálu 1000 a 5000 Kč přibyl ještě fialový a u 2000 Kč namodralý nádech. Iridiscentní pruh obsahuje číselnou nominální hodnotu, která je v negativním vyobrazení (světlá) a při sklopení se proti lesklému pruhu jeví jako tmavá a je zobrazen na dílu (b) obrázku 23. Tato technologie se objevuje také na euroměně nízkých nominálních hodnot dle části (c) obrázku 23.

K napodobování dochází vytvořením lesklého pruhu pomocí jak bezbarvých, tak barevných látek (lak) a u vzorovaného buď ručním dokreslením vzoru, nebo zhotoveného razítka. V těchto případech je sice znatelný odlesk, avšak nedochází ke změně barev, jejich nádechu a změny číselné hodnoty z tmavé na světlou. U tuzemských bankovek většinou absentuje a jeho zpodobení je odvislé od úrovně tiskové techniky a přenosu obrazu z pravé bankovky na papír.

Obrázek 23 Ukázka originálního iridiscentního proužku na české a euro měně

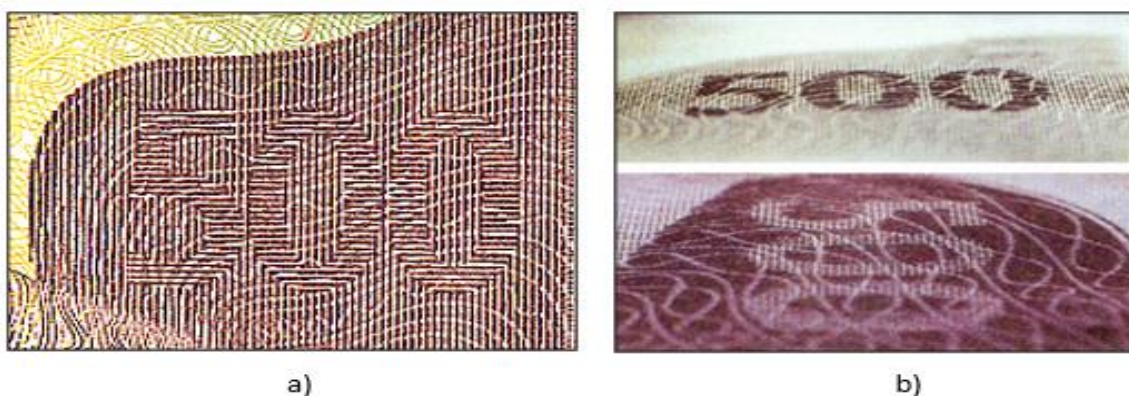

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

4.4.3 Skrytý obrazec

Tento prvek je založen spojením optického efektu a specifickým uspořádáním plastických linek hlubotiskové tiskařské techniky, kde použitá barva vystupuje nad povrch plochy bankovky, kde tvoří linie, které se stávají příslušným obrazcem. Jeho detail lze vidět na části (a) a (b) obrázku 24.

Obrázek 24 Ukázka originálního prvku skrytého obrazce

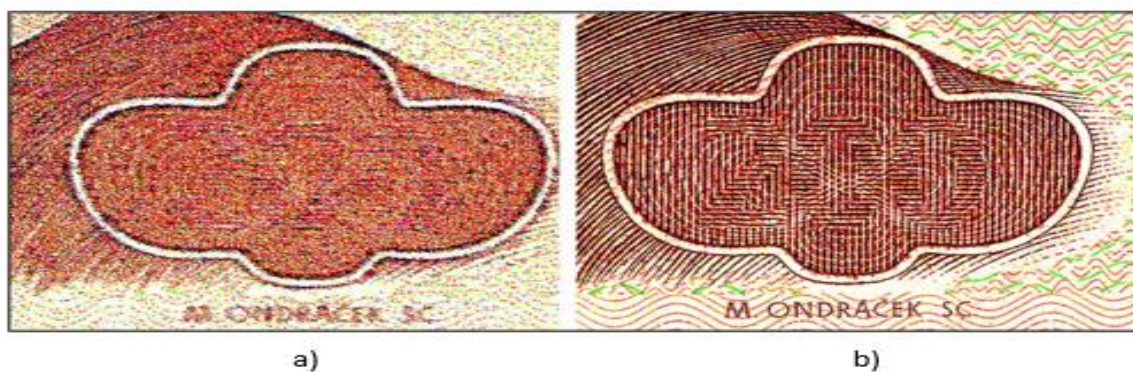
Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

Tato technika umožňuje pomocí odrazu světla spatřit obrazec jak z krátké, tak dlouhé strany bankovky. Vyobrazení prvku je na obrázku 24, přičemž jsou zachyceny oba možné pohledy, které tento prvek nabízí při čelním pohledu. Jeho umístění je na lící straně bankovky v ornamentech na rameni portrétu, nebo nad ním a obsahuje číselnou nominální hodnotu bankovky.

Kontrola je prováděna umístěním bankovky do výše očí ve vodorovné poloze proti zdroji světla. Teprve v této pozici se stane prvek viditelným a z delší strany bankovky se bude jevit jako pozitivní (tmavý) a při pohledu z kratší strany jako negativní (světlý).

S ohledem na technologii jeho zhotovování (navrstvení barvy) a úroveň tiskových zařízení tuzemských padělatelů není tento prvek nijak napodobován. Díl (a) obrázku 25 zachycuje detailní pohled na inkoustový tisk. Díl (b) obrázku 25 je prvkem originálním.

Obrázek 25 Ukázka padělku a originálu skrytého čísla

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023)

4.4.4 Další prvky ochrany

Tuzemská měna, tak jako i cizozemská, obsahuje další prvky, které jsou však z hlediska jejich znalosti pro veřejnost málo významné, ale především nezajímavé. Jedním z

typických zástupců může být rok vydání příslušné emise bankovek a jejich nominálních hodnot, neboť i toto může být vodítkem vedoucím k určení pravosti platidla. Tento údaj se nachází na lící straně pod nápisem Česká národní banka, kde se dá snadno nalézt. Zde lze uvést jako příklad bankovku v nominální hodnotě 1000 Kč emise roku 1996, kde došlo oproti předchozímu vydání z roku 1993 k zavedení obdélníkového iridiscentního proužku, součástí bankovního papíru se stala barevná vlákna a došlo ke změně soutiskové značky z původních písmen CS na ČR. Následná emise z roku 2008 opět přinesla změnu zejména inovací iridiscentního proužku z obdélníku na okrasný tvar, k vodoznaku byla přidána číslovka nominální hodnoty v bílé barvě s lipovým lístkem a v dolní část kupónu (široký levý okraj lícové strany bankovky) byla doplněna o tiskové obrazce (žluté kroužky). Nezanedbatelným dílem je také vlastní tiskařská technologie. Pomocí různých druhů tisků jsou vytvářeny některé z prvků (například číslování) a tisk hlavního motivu bankovek.

V rámci inovací dochází k úpravám a změnám i v oblasti inspekční a znalecké. Tyto prvky nejsou určeny pro rychlou kontrolu, která je vymezena široké veřejnosti, ale spíše pro řádné znalecké zkoumání, potvrzení nebo vyvrácení pravosti bankovky a získávání představ, jak se padělatelé novým změnám přizpůsobují, pokoušejí se některé z nich napodobit a jakou technologii a techniku při tom používají. Tato zjištění jsou dále využívána orgány činnými v trestním řízení při pátrání po jejich výrobcích.

4.5 Resumé první části

4.5.1 Zhodnocení

Národní měna je pro každou zemi klíčovým ekonomickým a finančním nástrojem. V případě České republiky to platí o koruně české, která má své specifické ochranné prvky, tak jako i elementy používané na jiných cizozemských měnách. Je několik důvodů, proč je důležité tyto prvky znát. Dobrá ochrana měny naznačuje na stabilitu tuzemské měny a důvěru, kterou požívá nejen centrální banka České republiky (Česká národní banka), což přispívá k celkové důvěře v ekonomiku země a k možnosti přilákání zahraničních investic. Tím se oblast ochrany měny stává součástí celé strategie spojené s inflační a měnovou politikou, která následně zasahuje do dalších oblastí a činností. Nelze však pominout důležitost nejen pro národní hospodářství, ale, a to zejména v případě tuzemské měny i to, že zasahuje do oblasti soukromého života konkrétním fyzickým osobám, kterým díky nedbalosti, neopatrnosti, či právě neznalosti ochrany měny může způsobit nepříjemnosti, a především hmotnou škodu. Ta může být pro někoho sice zanedbatelná, ale pro jiného může

mít fatální následky. A právě k tomu by měla sloužit prevence založená na možnostech získání a seznámení se s aktuálním statusem nebo trendy. Česká národní banka, jako garant problematiky má ze zákona úkol provádět odborná proškolení³⁴, která se však týkají pouze budoucích lektorů, kteří následně provádějí proškolení založené na komerční bázi nebo pro povinné osoby, které v úvěrových institucích provádějí pokladní operace a posuzují při zpracování nebo vrácení tuzemských a cizozemských bankovek a mincí jejich pravost a platnost. I přes to Česká národní banka cestou sociálních sítí, brožur i výstav poskytuje určité penzum informací, které však osloví spíše omezený okruh osob a jež je spíše zaměřeno na všeobecnou finanční gramotnost. Na sociálních sítích lze nalézt webové stránky, které se také věnují tomuto okruhu, ale obsah informací je velice obecného charakteru s mnohdy nefunkčními odkazy³⁵. V případech komerčních kurzů lze s určitou jistotou předpokládat, že účastníkem bude spíše omezený počet takových subjektů, které potřebují osvědčení pro podnikatelské účely anebo v rámci povinnosti ze zákona, nikoliv pro osobní vzdělávání.

Možnou variantou, jak rozšířit povědomost v dané oblasti by byla vzájemná spolupráce České národní banky s Ministerstvem financí a Ministerstvem školství, jejímž vyústěním by mohl vzniknout ucelený výukový materiál v digitální nebo analogové podobě, který by s ohledem na cílovou skupinu nabídl možnost zvýšení si svých znalostí. Vzhledem k tomu, že ne každý má stejné možnosti, znalosti a morální kredit (aby se praktické ukázky nestaly návodem), měla by náplň odpovídat charakteru skupiny, pro kterou je určena.

Pro skupinu dětí a mládeže se jako vhodným jeví edukační program v rámci Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 vypracovaný Ministerstvem financí³⁶ a školství³⁷, který je zakomponovaný do *Standardů finanční gramotnosti*³⁸. Doplněním požadavku na znalost základních, veřejnosti určených ochranných prvků na hotovostních tuzemských platidlech (s eventualitou zahrnutí i eurobankovek) by bylo nepochybným přínosem v rámci

³⁴ Odborné kurzy, ČNB, [www](http://www.cnb.cz), [online], [citováno 2023-09-14], dostupné z: Odborné kurzy - Česká národní banka (cnb.cz)

³⁵ Ochranné prvky na bankovkách a mincích, Finanční vzdělávání, [www](http://www.financnivzdelavani.cz), [online], [citováno 2023-09-14], dostupné z: Ochranné prvky na bankovkách a mincích - Finanční vzdělávání (financnivzdelavani.cz)

³⁶ Strategické dokumenty, Ministerstvo financí, [www](http://www.mfcr.cz), [online], [citováno 2023-09-14], dostupné z: Strategické dokumenty | Pro odborníky | Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? (mfcr.cz)

³⁷ Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, Ministerstvo školství, [www](http://www.msmt.cz), [online], [citováno 2023-09-14], dostupné z: Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, MŠMT ČR (msmt.cz)

³⁸ Standard finanční gramotnosti, Ministerstvo financí, [www](http://www.mfcr.cz), [online], [citováno 2023-09-14], dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2017_Standard-financni-gramotnosti.pdf

předmětného vzdělávání. Výhoda této varianty spočívá v tom, že dojde k přenosu informací i na rodiče v rámci jejich dohledu na školní přípravu dítěte.

Druhá skupina, která si dle mého pohledu vyžaduje pozornost, jsou senioři. Hrozící riziko příjmu padělané bankovky je přímo úměrné zdravotní a mentální dispozici jednotlivce, které může přinést následné komplikace zejména z důvodu utrpěné finanční škody. U této kategorie je možnost využít například neprofesního celoživotního vzdělávání určeného pro seniory (Univerzita třetího věku) poskytované důvěryhodnými subjekty, nebo cestou neziskových organizací, či zřizovatelů domovů pro seniory a zakomponovat výukový materiál do rámce jiných aktivit, například o besedy či přednášky, při kterých by došlo přiměřeným způsobem k obeznámení se se základními elementy a jejich charakteristikou, které by bylo rozšířeno o praktické ukázky padělků, protože ze své zkušenosti mohu uvést, že synergický vztah mezi teorií a praxí je základem a klíčem pro úspěšné řešení problému.

Pro individuální vzdělávání bez ohledu na věk, či statut existují společnosti, které se zabírají bezpečnostní problematikou, jejíž součástí bývá také úsek věnovaný ochraně tuzemských platidel, jako je například CST Consulting³⁹. Zde se však jedná o komerční záležitost a z praktického pohledu lze usuzovat, že zájem o tento druh služby z hlediska individuálních potřeb nebude tolik vyžadován. Jiná situace však může být u právnických osob, které mohou této nabídce využít v rámci zdokonalování znalostí svých zaměstnanců, zejména těch, kteří se v rámci své pracovní náplně dostávají do fyzického styku s hotovostními prostředky.

Digitalizací dochází k ukládání informací do kyberprostoru, jehož nevýhodou je potom nepřehledné množství různých, někdy i protichůdných, nebo neúplných informací (spíše zaměřeno na reklamu, nikoli na poskytnutí nejdůležitějších informací) a je nutné provádět cílené vyhledávání, což se zase pro mnoho jedinců může stát neefektivním a následně nejen z časové hlediska nezajímavým. Jedná se však o účinnou, rychlou i ekonomickou přijatelnou možnost poskytování edukačních informací v různých variantách na cílené skupiny obyvatel. Svě místo má však určitě i osvěta v podobě analogových poskytování informací, jako jsou například brožury vydané Českou národní bankou, které jsou v příloze této diplomové práce a s využitím nejen státních institucí, ale i cestou komerčních subjektů, které poskytují především peněžní služby (například Česká pošta s. p., pojišťovny, bankovní

³⁹ Rozpoznávání padělků bankovek a mincí, CST Consulting s.r.o., [www](http://www.cstconsulting.cz), [online], [citováno 2023-09-19], dostupné z Rozpoznání padělků peněz - školení | CST Consulting

domy, směnárny), kde mohou být vlastní poskytované informace doplněny právě o tyto skutečnosti z oblasti ochrany měny (například plakáty a jiné materiály v analogové podobě, nebo využití zobrazování v digitální podobě na monitorech v prostorách určených veřejnosti).

4.5.2 Návrh edukačního materiálu

Ochrana tuzemské měny proti padělání představuje klíčový aspekt ve snaze udržet finanční stabilitu a důvěru ve veřejnou hotovostní měnu. V této souvislosti je důležité nejen vyvinout a implementovat účinné bezpečnostní prvky na bankovkách a mincích, ale také věnovat pozornost edukaci veřejnosti o těchto ochranných prvcích.

Na základě praktických zkušeností, sběru příslušných dat a informací od zainteresovaných subjektů a následné analýzy je vypracován preventivní variabilní edukační návrh prezentace za využití současné digitální technologie, který obsahuje všechny podstatné a nejdůležitější informace. Svou formou je zaměřen na seznámení veřejnosti s hlavními ochrannými prvky tuzemské měny určené veřejnosti. Prezentace obsahuje přehledný grafický formát, který společně s verbálním doprovodem umožňuje pomocí detailů účastníkům lépe porozumět funkcím a identifikovatelným znakům legitimní měny s důrazem kladeným na praktické ukázky a komparaci mezi originálními a padělanými exempláři.

4.6 Kazuistika

4.6.1 Legislativní rámec

Společnost a právo jsou dva klíčové pilíře, které formují naši každodenní životy a zajišťují tak fungování celé civilizace. Tyto dva koncepty jsou vzájemně propojené a jejich vzájemný vztah má hluboký dopad na podobu naší společnosti. Právo není jen statickým souborem pravidel a nařízení, která jsou izolována od společnosti. Právo je právě produktem společnosti a jejích potřeb. Vzniká z nezbytnosti lidí žít společně a řešit konflikty, které vznikají v důsledku rozdílných zájmů a hodnot. Právo slouží jako rámec, který nám umožňuje spoluexistovat v relativním míru a bezpečí. Právní systém je tvořen souborem pravidel a nařízení, které regulují chování jednotlivců a organizací ve společnosti. Tyto normy jsou vytvářeny a upravovány na základě měnících se společenských hodnot a potřeb.

Právo má několik klíčových funkcí ve společnosti, kterými jsou zejména ochrana práv a svobod jednotlivců, které je základním právem a svobodou individuů před zneužitím moci

a neoprávněným zásahem ze strany státu nebo jiných subjektů. Tím je zajišťováno, že společnost zůstává spravedlivá a demokratická. Právo současně působí jako regulátor, neboť stanovuje pravidla pro chování jednotlivců a organizací. Tyto pravidla slouží k udržení pořádku ve společnosti a k řešení konfliktů. S tím souvisí i to, že poskytuje mechanismy pro vyřešení sporů a dosažení spravedlnosti. Soudní systém a arbitráže jsou klíčovými nástroji, které umožňují řešit konflikty v souladu s právními normami a v neposlední řadě je podporou společenského rozvoje, kde působí jako nástroj pro podporu společenského rozvoje tím, že stanovuje pravidla pro obchod, investice, ochranu životního prostředí a další oblasti.

K funkci práva přináležejí také jeho základní principy, které vytváří základní rámec pro fungování právního systému a zajišťují spravedlnost, rovnost a řád ve společnosti. Tyto principy se odlišují v závislosti na konkrétním právním systému a zemi, ale existuje několik univerzálních zásad, které jsou obecně uznávány. Mezi nejvýznamnější lze zařadit *princip právního státu* (Rule of Law), který stanovuje, že nikdo, včetně vlády a státních institucí, není nad zákonem. Znamená to, že všechny osoby a organizace musí jednat v souladu s právními předpisy a jsou podrobeny stejným právním normám. Právní stát zajišťuje, že právo je výše postavené nad vlivem jednotlivců nebo moci. Jako další lze zařadit *princip rovnosti* (Equality before the Law), jenž upřednostňuje zásadu, že všichni jednotlivci mají právo na rovné zacházení před zákonem bez ohledu na jejich rasu, pohlaví, náboženství, původ, sexuální orientaci nebo jiné osobní charakteristiky. Rovnost před zákonem je klíčovou zásadou právního systému. S tímto principem souvisí i *princip spravedlnosti* (Justice), neboť spravedlnost je středním bodem mnoha právních systémů. Princip pojímá základní myšlenku, že právo by mělo sloužit k dosažení spravedlivého řešení v konkrétních případech. Spravedlnost může zahrnovat odškodnění oběti, trest pro pachatele a zajištění dodržení práv všech stran. Nedílnou součástí práva je i *princip právní jistoty* (Legal Certainty). Ten zdůrazňuje potřebu jasných, předvídatelných a stabilních právních norem. Každý by měl vědět, jaká pravidla platí, aby mohl uspořádat svůj život a například podnikat právě v souladu s právem. Právní jistota přispívá k hospodářské stabilitě a důvěře ve společnosti. Nedílnou součástí se stává také *princip práva na spravedlivý proces* (Right to a Fair Trial), kterým se zajišťuje, že každý má právo na spravedlivý proces před nezávislým a nestranným soudem. To zahrnuje právo na obhajobu, právo na přítomnost důkazů a právo na odvolání a navazující *princip nevinny, dokud není prokázána vina* (Presumption of

Innocence), kterým je každý považován za nevinného, dokud mu není prokázána vina před soudem.

Tento krátký výběr základních principů práva je klíčovým pro zajištění spravedlivého a demokratického fungování právního systému ve společnosti. Jejich dodržování, respektování a jistá předvídatelnost je základem pro zachování řádu, spravedlnosti a dodržování práv všech občanů.

V České republice existují různé druhy práva, jimiž je tvořen právní systém země. Tyto druhy práva se dělí do několika kategorií na základě své povahy, původu a oblasti působnosti. Mezi hlavní druhy práva v České republice náleží:

Ústavní právo (Constitutional Law), které je základním právním rámcem České republiky. Zahrnuje Ústavu České republiky, jako nejvyšší právní sílu v zemi, která stanovuje základní principy státního uspořádání, práva a svobody občanů, a fungování státních institucí, včetně prezidentského úřadu, vlády a parlamentu.

Zákonodárné právo (Legislative Law), jenž zahrnuje zákony a další legislativní předpisy přijaté parlamentem České republiky. Tato právní normativní opatření stanovují pravidla pro téměř všechny aspekty života v zemi, od trestního práva až po občanské právo a daňové předpisy.

Správní právo (Administrative Law) řeší otázky a vztahy mezi občany a veřejnými institucemi a orgány, včetně státní správy, samosprávy, a dalších institucí. Zahrnuje pravidla pro udělování povolení, stížnosti na rozhodnutí veřejných orgánů a práva občanů vůči státní správě.

Občanské právo (Civil Law) upravuje vztahy mezi jednotlivci (fyzickými a právnickými osobami). Zahrnuje pravidla pro smlouvy, majetková práva, dědické právo, rodinné právo a mnoho dalších oblastí soukromého života.

Trestní právo (Criminal Law) se zabývá trestným chováním a zákonem. Stanovuje, co je považováno za trestný čin, jaké jsou tresty pro pachatele a jakým způsobem probíhá trestní řízení. Trestní právo je značně důležité pro udržování pořádku a bezpečnosti ve společnosti.

Rodinné právo (Family Law) je součástí Občanského práva a které se vztahuje k rodině. Zahrnuje manželství, rozvod, péči o děti, adopci a další otázky týkající se rodinného života.

Pracovní právo (Labor Law) zabezpečuje a řeší vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci. Stanovuje práva a povinnosti obou stran, pracovní podmínky, mzdy, dovolenou, a další otázky související s pracovním prostředím.

Finanční a daňové právo (Financial and Tax Law), které pokrývá oblast a otázky týkající se daní, financí a hospodářských aspektů, včetně pravidel pro placení daní, účetnictví a regulace finančního sektoru.

Mezinárodní právo (International Law) upravuje vztahy mezi státy a dalšími mezinárodními aktéry. Zahrnuje smlouvy, dohody, lidská práva, diplomatické vztahy a právní aspekty mezinárodního obchodu.

Právo Evropské unie (European Union Law), které je aktuální od doby vzniku členství České republiky v Evropské unii a má významný vliv na vnitrostátní právní systém.

4.6.2 Subjekty a právní prostředí

Právo a padělání peněz jsou těsně propojeny, neboť nelegální vyhotovení platidla je trestným činem, který spadá do oblasti trestního práva, jelikož padělání peněz je považováno za trestný čin v téměř všech právních systémech. Proto je trestní a procesní právo v České republice důležitou součástí právního systému. Trestní právo se zabývá trestnými činy a způsoby, jakými jsou pachatelé těchto činů stíháni a trestáni. Základním právním dokumentem týkajícím se trestního práva v ČR je zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, jehož Hlava VI, trestné činy hospodářské, díl 1, trestné činy proti měně a platebním prostředkům (§§ 233–238), zahrnuje mimo jiných trestných činů zejména skutkové podstaty trestných činů v souvislosti s nelegální výrobou, distribucí, přechováváním a udáváním padělaných nebo pozměněných peněz. Mezi hlavní subjekty spolupracující na úseku prevence a odhalování padělání peněz patří Policie České republiky v rámci trestního řízení a Česká národní banka, která vykonává svoje oprávnění a pravomoc na základě zákona O České národní bance a souvisejících zákonech a předpisech.

4.6.3 Policie České republiky

Jedním z činitelů zapojeného do trestního práva je orgán činný v trestním řízení, v tomto případě zastoupený Policií České republiky. Ta je hlavním tělesem pro výkon policejní práce v České republice a její role v trestním právu je klíčová, neboť má mimo jiné za úkol vyšetřování trestných činů a zjišťování jejich pachatelů. Vyšetřování trestných činů zahrnuje provádění výslechů svědků a podezřelých, sběr a shromažďování fyzických důkazů (např. stopařské důkazy, fotografie, záznamy, písemnosti, peníze atd.), provádění domovních prohlídek a zajišťování všech relevantních informací k případu. K tomu slouží zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)²⁴, jehož cílem je

stanovit oprávnění, postup a pravidla, která se používají při trestním a soudním řízení z důvodu zajištění spravedlnosti, efektivity a zejména v souladu se základními principy právního státu.

4.6.4 Česká národní banka

Druhým subjektem je Česká národní banka, jejíž role je také nezanedbatelná, ale rozdělaná na dva úseky. V rámci trestního řízení vystupuje spíše jako spolupracující instituce tím, že poskytuje součinnost, znaleckou činnost a v některých případech je jako poškozený za veřejný zájem právě v případech padělaných peněz. Druhou její rolí je samostatná, zákonem stanovená role garanta a správního orgánu v případech porušení příslušných ustanovení zákona O oběhu bankovek a mincí²² a souvisejících předpisů.

4.7 Případová studie

Tato část diplomové práce je věnována právní kolizi, což je situace, která nastává, když existují dva nebo více právních předpisů, které jsou v rozporu nebo neslučitelné mezi sebou, přičemž mají k dané věci přímý vztah. Vzhledem k tomu, že se jedná o dvě zcela významné právní normy, jeví se problém vysoce relevantním. Podstatou problému je moment, kdy policejní orgán s využitím oprávnění vyplývajících z trestního řádu vyžaduje na právnické osobě, v ten moment zastoupené fyzickou osobou – směnárníkem, vydání věci, která může sloužit pro důkazní účely (padělaná bankovka) a na straně druhé povinnost právnické osoby splnit závazek, který vyplývá ze zákona o Oběhu bankovek a mincí, ve formě povinnosti předání zadržené padělané bankovky bezodkladně do České národní banky.

Tento případ je uveden v obecné rovině, nicméně sporných situací již bylo v minulosti několik řešeno a je nutno konstatovat, že problematický stav je nadále aktuálním.

4.7.1 Popis případu

Dne xx.xx.2024 bylo v čase xx:xx hodin oznámeno na linku 158 zaměstnancem směnárny v Praze, že jím došlo při směnářské činnosti k zadržení padělku bankovky.

Tato hlášení na linku 158 o předložení, respektive o zadržení padělku bankovky nebo mince jsou zcela běžná a nemusí se jednat jen o směnárnu, ale o jakýkoli subjekt, kde dochází k platbě pomocí hotovostních prostředků. Vzhledem k tomu, že se jedná o důvodné podezření ze spáchání zločinu v souvislosti se zadrženou bankovkou a s ohledem na důvěryhodnost osoby oznamovatele (směnárník, jako fyzická osoba proškolená na

rozpoznávání padělků peněz, přičemž v těchto případech není důležitá vzniklá faktická škoda, ale obecný zájem na ochraně integrity a celkového finančního systému), je na místo neprodleně vysílána hlídka Policie České republiky k provedení prvotních úkonů. Jejím úkolem na místě je zdokumentování všech skutečností, které souvisejí s daným oznámením, což je zejména popis situace na místě v době, konkretizování a objasnění všech skutečností, za kterých k zadržení podezřelé bankovky došlo, ztotožnění a vytěžení zainteresovaných osob a jejich následné vyzvání k podání vysvětlení, popř. předvedení, zajištění důkazů (zadržená podezřelá bankovka, kamerové záznamy, písemnosti vztahující se k příslušné transakci, atd.) a další úkony, které vyplynou z daného konkrétního případu a následně věc předává věcně a místně příslušnému základnímu útvaru Policie České republiky k provádění dalších úkonů trestního řízení.

Tento postup prvosledové hlídky je zcela standardním tak, jako i v jiných případech, avšak právě v několika kauzách po podání oznámení o zadržení padělku peněz a prvotním šetření hlídky na místě došlo ke střetu mezi hlídkou a osobou směnárníka v momentě, kdy byl vyzván ve smyslu § 78 odstavce 1 trestního řádu k vydání jím zadržené bankovky jako věci důležité pro trestní řízení za účelem zajištění důkazu. Na výzvu bylo policejnímu orgánu odpovězeno, že nemůže bankovku vydat, neboť je povinován zákonem „O oběhu bankovek a mincí“, kterým mu je dána zcela jasná povinnost zadrženou podezřelou bankovku bezodkladně odevzdat do České národní banky.

4.7.2 Právní rámec případu

V trestním zákoníku je této oblasti věnována jeho Hlava VI, trestné činy hospodářské, díl 1, trestné činy proti měně a platebním prostředkům, pro tento případ ustanovení **§ 233 Padělání a pozměnění peněz**, kde je uvedeno:

„(1) Kdo sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Kdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo

kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

(3) Odnětím svobody na pět až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

(4) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu.

(5) Příprava je trestná.“

K předmětu věci se také vztahuje ustanovení v trestním zákoníku pod **§ 367 Nepřekážení trestného činu**, kde je v odstavci 1) uvedeno:

„(1) Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin ...)“, který obsahuje i zmíněný § 233 Padělání a pozměnění peněz a

Ustanovení **§ 368 Neoznámení trestného činu**, který v odstavci 1) uvádí:

„(1) Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin ...)“, který také zahrnuje ustanovení § 233 Padělání a pozměnění peněz.

Trestní řád v pododdílu 2, Zajištění věci pro důkazní účely, umožňuje policejnímu orgánu vyžádat věc důležitou pro účely trestního řízení ve smyslu **§ 78 Povinnost k předložení nebo vydání věci**, ve kterém se v prvním odstavci se uvádí:

„(1) Kdo má u sebe věc, která může sloužit pro důkazní účely, je povinen ji na vyzvání předložit soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; je-li ji nutno pro účely náležitého zjištění skutečností důležitých pro trestní řízení zajistit, je povinen takovou věc na vyzvání těmto orgánům vydat. Při vyzvání je třeba ho upozornit na to, že nevyhoví-li výzvě, může mu být věc odňata, jakož i na jiné následky nevyhovění (§ 66⁴⁰). Vyzvat k předložení nebo vydání věci je oprávněn předseda senátu, v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán.“, nebo

Ustanovení **§ 79 Odnětí věci**, který v prvním odstavci uvádí:

⁴⁰ Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, Zákon o trestním řízení soudním, § 66, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1961/141?zalozka=text>, Oddíl sedmý, Pořádková pokuta, § 66, (1) Kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo kdo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle tohoto zákona, může být předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000 Kč.

1) „Nebyla-li věc, která může sloužit pro důkazní účely, na vyzvání předložena nebo vydána tím, kdo ji má u sebe, může mu být na příkaz předsedy senátu a v přípravném řízení na příkaz státního zástupce nebo policejního orgánu odňata. Policejní orgán potřebuje k vydání takového příkazu předchozí souhlas státního zástupce; bez předchozího souhlasu může být příkaz policejním orgánem vydán jen tehdy, jestliže nelze předchozího souhlasu dosáhnout a věc nesnese odkladu.“

Zákon č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona o České národní bance v Hlavě III, Ochrana tuzemských a cizozemských bankovek a mincí před paděláním a pozměňováním v **§ 12 Nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi** v odstavci 1 a 2) uvádí:

„(1) Každý může odmítnout přijetí bankovek nebo mincí, u kterých existuje důvodné podezření, že jsou padělané nebo pozměněné (dále jen „podezřelé bankovky nebo mince“), ledaže je povinen je zadržet. Pozměněnou bankovkou nebo mincí je tuzemská nebo cizozemská bankovka nebo mince, která byla nedovoleně upravena takovým způsobem, že je způsobilá vyvolat klamnou představu o své platnosti nebo o své nominální hodnotě.

(2) Právnícká osoba a směnárník

a) zadrží podezřelé bankovky nebo mince bez náhrady,

b) vyzve toho, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, aby prokázal svoji totožnost, zaznamená jeho osobní údaje a vystaví mu potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí; ten, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, je povinen výzvě k prokázání totožnosti vyhovět,

c) předá podezřelé bankovky nebo mince bez zbytečného odkladu České národní bance,

d) předá stejnopis potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí České národní bance a

e) předá stejnopis potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí bez zbytečného odkladu Policii České republiky.“

Zákon č. 136/2011 Sb. O oběhu bankovek a mincí a o změně zákona o České národní bance v Hlavě VI Přestupky v **§ 29 Přestupky proti peněžnímu oběhu** uvádí:

„(1) Směnárník nebo právnícká osoba se dopustí přestupku tím, že

a) v rozporu s § 12 odst. 2 písm. a) nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie, kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti paděláním⁵⁾, **nezadrží** podezřelé bankovky nebo mince, nebo

b) v rozporu s § 12 odst. 2 písm. c) nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie, kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělání⁵⁾, **bez zbytečného odkladu po zadržení nepředá podezřelé bankovky nebo mince České národní bance.**

(5) Za přešupek lze uložit pokutu do

a) 10 000 000 Kč, jde-li o přešupek podle odstavce 1, 2 nebo odstavce 3 písm. a),

b) 1 000 000 Kč, jde-li o přešupek podle odstavce 3 písm. b) až h) nebo odstavce 4“.

4.7.3 Analýzy pravomoci Policie České republiky

Policie České republiky je ozbrojeným bezpečnostním sborem, jehož úkoly jsou uvedeny v zákoně O Policii České republiky⁴¹, mezi které patří i plnění úkolů dle trestního řádu. Tímto kodexem jsou stanoveny povinnosti, oprávnění a postupy nejen pro všechny subjekty vystupující jako „orgány činné v trestním řízení“, ale také pro fyzické a právnické osoby. V rámci přípravného řízení (jako typické činnosti Policie České republiky) patří mezi základní zásady trestního řízení povinnost postupovat v souladu se svými právy a povinnostmi tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, který je nezbytným pro další rozhodování. Aby mohlo být tomuto účelu dosaženo, zákonodárce předpokládá a připouští i možnost užití takové odůvodněné činnosti s využitím všech svěřených a dostupných prostředků, tedy i takovou činnost, která spočívá v užití i přiměřené síly, za jejíž pomoci dojde k překonání kladených překážek.

Pokud budeme vycházet z dané situace (oznámení o výskytu padělané bankovky), je nesporné, že každé takovéto oznámení (oznamovací povinnost subjektu), zejména od subjektu, který v rámci výkonu své podnikatelské činnosti užívá hotovostní platební prostředky lze považovat za důvěryhodné, a proto zde lze bez dalšího učinit závěr o tom, že je zde důvodné podezření ze spáchání trestného činu a postupovat ve smyslu § 158 trestního řádu. Součástí práv a povinností, které z daného ustanovení vyplývají, je také pod písmenem h) uvedeno: „h) za podmínek stanovených v § 78 až 81 činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená,“.

Právě § 78 trestního řádu stanoví povinnost osob, které jsou podle zákona povinny předložit nebo vydat určitou věc v rámci trestního řízení. Pokud je tato osoba vyzvána k

⁴¹ Zákon č. 273/2008 Sb., O Policii České republiky, Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2024-02-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2008/273?zalozka=text>

předložení nebo vydání věci a tuto povinnost nesplní, může být předložení nebo vydání věci vynuceno násilně.

Toto ustanovení zajišťuje, že osoby zapojené do trestního řízení dodržují své povinnosti týkající se předložení důkazů nebo vydání důležitých věcí, které jsou součástí řízení. Vynucení předložení nebo vydání věci násilím je možné v případě, že subjekt nesplní svou povinnost dobrovolně a je třeba zajistit, aby trestní řízení probíhalo efektivně a spravedlivě. Tímto způsobem (P. Šámal, M. Růžička, 7. vydání, 2013, s. 1014–1026 § 78 a § 79 Trestního řádu⁴²) umožňují soudům a orgánům činným v trestním řízení zajistit, že všechny potřebné důkazy jsou k dispozici a že proces probíhá spravedlivě a podle zákona.

Tento postup je odůvodněn zejména tím, že zadržená podezřelá bankovka je předmětem důležitým pro trestní řízení, který se stane důkazem a současně může být věcí, u které lze předpokládat uložení trestu propadnutí nebo zabránění věci. Výzva, která předchází samotné proceduře vydání zahrnuje dva směry. Jedním je „výzva k předložení věci“, tedy činnost, při které by nedošlo k jejímu fyzickému zajištění, ale stačilo by její ohledání, popis, identifikace, což však je pro další účely trestního řízení nedostačující a druhou možností je „výzva k vydání věci“, která zahrnuje její faktické zajištění. Pokud se stane výzva neakceptovanou, lze přistoupit k možnosti využití ustanovení § 79 trestního řádu a za splnění jeho podmínek věc zajistit. V rámci tohoto opatření je policejní orgán oprávněn použití takové prostředky (i fyzické), pomocí nichž bude moci zdárně dokončit započatý úkon. V krajním případě by mohlo dojít k tomu, že v případě směnárníka, který na výzvu odmítne věc vydat (padělanou bankovku), může policejní orgán použít takové prostředky, které budou přiměřené dané situaci a v podstatě překonat odpor ve formě vniknutí do uzavřeného prostoru směnárny a následně provést vlastní zajištění věci.

Důvodem k tomuto postupu mohou vést následující okolnosti. Pachatelé využívají takové časové období, které je vede k optimalizaci jejich podmínek, za kterých mohou padělanou bankovku nejlépe uplatnit do oběhu, a proto se velmi často jedná o dny pracovního volna počínaje pátečním večerem a zejména večerní a noční hodiny. V případě zadržení předkladatele, který je nezřídka z řad cizozemců a zjištění takových skutečností, mezi které může spadat indicie o již předchozím udávání padělaných bankovek do oběhu, opatrování či přechovávání padělků, popřípadě informace, která by mohla vést ke zjištění a

⁴² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 1014-1026, ISBN 978-80-7400-465-0.

následnému zajištění technického zařízení, na kterém byly padělky bankovek vyhotoveny, nastupuje fáze, ve které po řádném odůvodnění dojde k obvinění osoby ze spáchání příslušného trestného činu a tedy postupu dle § 160 odstavce 1) trestního řádu⁴³. Vzhledem k okolnostem případu a osoby pachatele nezřídka přichází v úvahu také vazební důvody ve smyslu § 67 trestního řádu⁴⁴. Soudem vedené vazební řízení však vyžaduje kompletaci spisového materiálu a důkazní prostředky, kterým právě zadržená padělaná bankovka je. Samotná bankovka je však nedostačující, neboť je třeba jí doplnit i o odborné vyjádření příslušné akreditované instituce (Česká národní banka, Kriminalistický ústav, znalec), kterým by podezření o padělání bylo potvrzeno, nebo vyvráceno. Odborné vyjádření, popřípadě znalecký posudek právě z časové tísně určené 48 hodinami pro předání věci k vazebnímu řízení soudu je možno nahradit tzv. „*Předběžným posouzením podezřelé bankovky*“, které je oprávněn na základě povolení Nejvyššího státního zastupitelství a akceptace soudů provést i policejní orgán (proškolení vybraní příslušníci v dané specializaci), avšak k tomu potřebuje právě podezřelou bankovku, neboť při tomto posuzování, které spadá do II. stupně ochrany (inspekční) se používá znalostí a technických zařízení, jehož výsledkem je popis padělané bankovky a jejich jednotlivých prvků.

V souhrnu uvedených skutečností je zcela zřejmé, že požadavek policejního orgánu na fyzické zajištění věci (podezřelé bankovky) je legitimním a oprávněným, neboť jej k tomu vedou určité věcné podmínky a povinnosti, které vyplývají z úkolů daných trestním řádem. Nevydání bankovky by mohlo ohrozit vlastní účel trestního zákona v souvislostmi se zásadami trestního řízení, jehož cílem je náležitě zadokumentování trestného činu, zjištění jeho pachatele a spravedlivé potrestání. Nejvíce problematickým se jeví časová tíseň (48 hodin do vazebního soudního jednání a mimopracovní dny) nejen v případech, kdy je patrné, že nastaly vazební důvody, neboť standardním postupem, kdy je bankovka předána zadržujícím subjektem do České národní banky (povinnost vyplývá ze zákona), která je

⁴³ Zákon č. 141/191 Sb. O trestním řízení soudním, Hlava desátá, Zahájení trestního stíhání, další postup v něm a zkrácené přípravné řízení, Oddíl první, Zahájení trestního stíhání, § 160, Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2024-02-17], dostupné z: 141/1961 Sb., 1. 1. 2024, aktuální znění, informativní znění systému e-Sběrka (e-sbirka.cz)

⁴⁴ Zákon č. 141/191 Sb. O trestním řízení soudním, Hlava čtvrtá, předběžná opatření a zajištění osob a věci důležitých pro trestní řízení, Oddíl první, Vazba § 67, Důvody vazby, Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2024-02-17], dostupné z: 141/1961 Sb., 1. 1. 2024, aktuální znění, informativní znění systému e-Sběrka (e-sbirka.cz)

oprávněna k vyhotovení odborného vyjádření, má časové rozpětí několik pracovních dnů až týdnů. Druhým a také velice podstatným důvodem získání bankovky je to, že i předběžným posouzením vyhotoveným policejním orgánem mohou být zjištěny takové skutečnosti, na jejichž základě jsou prováděny následné bezodkladné úkony ve směru zjištění a zajištění dalších padělaných bankovek, nebo zjištění místa a zajištění zařízení využívané k jejich výrobě. Třetím a také důležitým důvodem je to, že bankovka, jako věc důležitá pro trestní řízení je nositelem stop, jako jsou například grafologická (mapuje individuality vyhotovení a použitého technického zařízení), daktyloskopická (otisky prstů) a genetická (DNA). Tyto informace přispívají k odhalení pachatelů v souvislosti s výrobou, distribucí a udáváním padělaných bankovek do oběhu. Pozdní zajištění a vyhodnocení, nebo jejich znehodnocení ztíží, popřípadě až znemožní objektivní objasnění věci.

4.7.4 Analýza povinností komerčního subjektu

Ačkoli se analyzovaný případ může v obecné rovině týkat jakéhokoli subjektu, tedy takového, který přichází do styku s hotovostními prostředky, nejpravděpodobnějším je směnářská činnost, při které došlo ke sporné situaci mezi policejním orgánem a směnárníkem, která je obsahem této diplomové práce.

V případě směnárny je pro celkový výklad důležité představit nejprve základní definici směnářské činnosti, což je poskytování služeb, jejichž předmětem je nákup nebo prodej bankovek, mincí nebo šeků v cizí nebo české měně za bankovky, mince nebo šeky v jiné měně. Samotnou směnářskou činnost pak upravuje zákon o směnářské činnosti⁴⁵, který stanovuje podmínky a povinnosti pro výkon této činnosti. Dalším pro tuto činnost významným zákonem je zákon O oběhu bankovek a mincí, zákon číslo 136/2011 Sb., který mimo jiné upravuje postupy při zjištění podezřelého platidla. Stěžejním ustanovením je § 12 odstavec 2, písmeno a), které stanovuje povinnost subjektu zadržet podezřelou bankovku z padělání nebo pozměnění a navazující ustanovení § 12, odstavce 2, písmeno c), které vyžaduje bezodkladné předání zadržené bankovky (mince) do České národní banky. Sekundární povinností subjektu je písemné informování adresované orgánům Policie České republiky ve smyslu ustanovení § 12, odstavce 2, písmeno e).

⁴⁵ Zákon č. 277/2013 Sb. *O směnářské činnosti*, Elektronická Sbirka zákonů a mezinárodních smluv, [www, \[online\]](http://www.e-sbirka.cz), [citováno 2024-02-17], dostupné z: 277/2013 Sb., 1. 10. 2021, aktuální znění, informativní znění systému e-Sbirka (e-sbirka.cz)

Samotný termín „*bez zbytečného odkladu*“, neurčuje přesné časové určení, nicméně je potřeba vycházet z toho, že z takového časového určení vyplývá, že jde o velmi krátkou lhůtu s ohledem na konkrétní situaci a stav, jíž je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění určité povinnosti, v tomto případě vyplývající přímo ze zákona. Pracovník směnárny se tedy v co nejkratší době v souladu v shora citovaným § 12 zákona bude řídit postupně všemi ustanoveními, nicméně povinnost vyplývající ze součinnosti pracovníka směnárny vůči Policii České republiky je uvedena až pod písmenem e) citovaného paragrafového znění. Policie České republiky se tak dovídá o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí s velkou časovou prodlevou, což je ovlivněno časem a způsobem doručení pouhého „*potvrzení*“ policii (analogová podoba záznamu o zadržení podezřelého platidla cestou poštovních služeb) a vlastní zadržené platidlo odchází poštovní, či jinou kurýrní službou v různých časových intervalech do ČNB, tudíž v průběhu manipulace a přepravy až do konečného cíle (zkušebny platidel u ČNB) dochází k znehodnocení nejrelevantnějšího důkazního materiálu, kterým jsou zejména latentní stopy a biologický materiál, který může na bankovkách a mincích ulpět a má přímou souvislost se stanovením profilu DNA padělatele nebo osoby, která padělané bankovky nebo mince udávala do oběhu.

V případě povolání Policie České republiky na místo a na základě výzvy o vydání věci (bankovky) se dostává subjekt do sporného prostředí, kde je z jedné strany vázán a povinován předpisy v rámci své podnikatelské činnosti, jejímž porušením mu hrozí poměrně citelná pokuta v rámci správního řízení a na straně druhé povinnost vyplývající trestně právních předpisů a jejich eventuálních následků (pokuta, předvedení a v důsledku postup Policie České republiky při zajišťování věci).

Směnárenský subjekt v souladu s jeho povinnostmi vyplývající ze zákonů vykonává svojí podnikatelskou činnost, přičemž se vlivem další zákonné normy bez svého zapříčinění dostává do pozice, která ve své podstatě nemá řešení. Pokud bude postupovat dle povinností vyplývajících ze zákona o oběhu bankovek, podezřelou bankovku odešle do České národní banky, čímž se vystavuje represivnímu jednání ze strany orgánů činných v trestním řízení a pokud vydá podezřelé platidlo Policii České republiky, může se dostat do pozice přestupce v rámci správního řízení a k možnosti uložení poměrně vysoké pokuty pro porušení povinností.

4.8 Resumé druhé části

4.8.1 Zhodnocení

Respektování zákona je jednou ze základních povinností všech subjektů v jakékoli společnosti a má několik klíčových složek. Subjekty (jako jednotlivci, firmy nebo organizace) musí dodržovat veškeré platné zákony a jiná nařízení dané jurisdikce, včetně ústavních zákonů, občanských zákoníků, trestních zákonů atd. Z dodržování zákonů vyplývá i plnění různých povinností či závazků, přičemž jejich porušování s sebou přináší negativní důsledky v podobě různých sankcí a trestů v závislosti na povaze porušení a platných právních předpisech. Tresty mohou zahrnovat pokuty, právní kroky, ztrátu licence, odnětí svobody atd. Celkově lze říci, že respektování zákona je základním pilířem fungující společnosti a je nezbytné pro udržení právního řádu, stability a ochrany práv jednotlivců a společenství.

Tvorba zákonů je komplexní proces, který zahrnuje několik klíčových principů a etap. Mezi hlavní principy tvorby zákonů patří legislativní proces, kde jsou navrhovány, projednávány a schvalovány nové zákony cestou transparentního a demokratického procesu. Zákony by měly být jasné, předvídatelné a konzistentní, aby poskytovaly právní jistotu občanům a ostatním subjektům. To znamená, že by měly být psány srozumitelným jazykem a neměly by být zbytečně složité nebo nejasné. S tím souvisí i princip odbornosti a expertízy, aby se zajistilo, že jsou zákony dobře promyšlené a účinné v řešení konkrétních problémů.

Zákon č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů zcela v souladu s monetární politikou a ochranou tuzemské měny zcela logicky umožňuje České národní bance stanovit pravidla pro další subjekty tak, aby podezřelé bankovky a mince byly neprodleně staženy z oběhu (povinnost subjektu zadržet podezřelé platidlo). S vědomím toho, že se jedná o závažné narušení platebního styku dává současně povinnost informovat orgány Policie České republiky k vedení trestního řízení, jak vyplývá z trestního zákoníku⁴⁶ pro podezření ze spáchání trestného činu v souvislosti se zadrženým platidlem. Zákonodárce zde nespécifikuje, jakou cestou má být informace (kopie potvrzení o zadržení podezřelého

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, č. 136/2011 Dz, Beck-online, www, [online], [citováno 2024-02-17], dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgeyv6mjtgzpwi6q&groupIndex=1&rowIndex=0>

platidla) zaslána, a proto je zasílán analogový dokument zejména poštovní cestou, což s sebou přináší určité časové zpoždění (z praxe lze uvést, že u některých subjektů se jedná o týdny). Dále umožňuje orgánům činným v trestním řízení na vyžádání zapůjčení zadrženého platidla právě pro účely trestního řízení. Eventualita v podobě popisové v této diplomové práci však není řešena, čímž je povinný subjekt vystaven dilematickému řešení. Povinnosti zadržení bankovky a bezodkladné odevzdání do České národní banky a nevyhovění liteře zákona a vydání Policii České republiky s možností uložení pokuty ve správním řízení, nebo nevydání na výzvu Policii České republiky a vstavení se možnosti represe ze strany orgánu činného v trestním řízení s hraniční možností využití § 79 trestního řádu o odnětí věci s využitím všech dostupných prostředků. Bohužel, některá zákonná ustanovení, byť dobře míněná, nereflktují na společenské a technologické změny a jsou poplatná spíše době svého vzniku, což se odráží zejména v podobě povinného zasílání analogového dokumentu cestou poštovních služeb a tím ke značnému časovému zpoždění, co může mít v určitých případech negativní vliv na vyšetřování této trestné činnosti, při které je rychlá reakce ze strany orgánů činných v trestním řízení jedním z nutných a základních opatření.

Z legislativního pohledu lze uvést, že zákon o oběhu bankovek a mincí lze považovat za zákon speciální. Jedná se o zákon, který je zaměřen na konkrétní aspekty finančního systému, kde specifikuje pravidla pro vydávání, oběh a stažení bankovek a mincí, stanoví postupy pro zpracování a ochranu peněžních prostředků a zároveň může obsahovat ustanovení týkající se specifických pravomocí a povinností České národní banky v rámci regulace oběhu peněz.

Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) lze také považovat za speciální právní předpis, který stanovuje postupy a pravidla týkající se trestního řízení, tj. procesu, který je prováděn v případě podezření na spáchání trestného činu. Obsahuje ustanovení týkající se vyšetřování trestných činů, zatýkání podezřelých, provádění domovních prohlídek, výslechů, zajišťování věcí a důkazů, obžaloby, soudního procesu a vynášení rozsudků a současně obsahuje také speciální ustanovení týkající se určitých druhů trestních řízení nebo situací, což ho činí speciálním zákonem v rámci trestního práva.

Vzhledem k charakteru obou právních norem a jejich speciálního postavení, nelze zde uplatnit princip nadřazenosti jednoho zákona nad druhým. Proto je kolize mezi dvěma speciálními zákony složitá, ale je důležité ji vyřešit v souladu s principy právního řádu cestou zákonodárně změny s opatrností a zodpovědností tak, aby se zajistilo, že je dodržen právní řád a ochráněny práva a zájmy všech dotčených stran. V tomto případě je nejsnazším

východiskem provedení úpravy zákonodárnou cestou u zákona o oběhu bankovek a mincí, která by minimální zásahem jednoznačně stanovila a doplnila stávající parametry o umožnění věc vydání, čímž by došlo k odstranění kolizní části, aniž by došlo k narušení nebo snížení oprávněných požadavků u jakéhokoli z participujících subjektů.

4.8.2 Návrh úpravy

Právní prostředí by mělo vykazovat několik základních vlastností, jako je například obecnost (platnost pro všechny bez diskriminace), stabilitu (právní jistota občanů a společností), srozumitelnost (možnost pochopení, jasnost a přesnost) a vymahatelnost. Proto je důležité, aby v případě, že bude nalezena nějaká část (sporná pasáž střetu zákonných norem) došlo k nápravě, čímž by byly základní principy naplněny a eliminovány případné škodlivé následky. V praxi je současný stav řešen kompromisem ze strany policejních orgánů, neboť prozatím nedošlo k extrémní situaci, kdy by muselo být k užito všech zákonných a dostupných prostředků k naplnění litery trestního zákona, jak je popsáno v této diplomové práci.

Proto se i úprava cestou legislativního procesu na základě výsledku komparace jednotlivých norem, jejich sporných ustanovení a závažnosti jeví potřebnou změnou. Vlastní úprava by spočívala v minimální legislativní modifikaci problematického ustanovení § 12, odstavce 2, písmene c) Nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi v zákoně číslo 136/2011 Sb. Zákon o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Současné znění sporného ustanovení:

Zákon číslo 136/2011 Sb. Zákon o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, Hlava III, Ochrana tuzemských a cizozemských bankovek a mincí před paděláním a pozměňováním, § 12 Nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi:

§ 12 Nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi

(2)Právnícká osoba a směnárník

a)zadrží podezřelé bankovky nebo mince bez náhrady,

b)vyzve toho, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, aby prokázal svoji totožnost, zaznamená jeho osobní údaje a vystaví mu potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí; ten, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, je povinen výzvě k prokázání totožnosti vyhovět,

*c) předá podezřelé bankovky nebo mince bez zbytečného odkladu České národní bance,
d) předá stejnopis potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí České národní bance a*

e) předá stejnopis potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí bez zbytečného odkladu Policii České republiky.

Nové znění sporného ustanovení po transformaci:

Zákon číslo 136/2011 Sb. Zákon o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, Hlava III, Ochrana tuzemských a cizozemských bankovek a mincí před paděláním a pozměňováním, § 12 Nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi:

§ 12 *Nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi:*

(2) Právnícká osoba a směnárník

a) zadrží podezřelé bankovky nebo mince bez náhrady,

b) vyzve toho, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, aby prokázal svoji totožnost, zaznamená jeho osobní údaje a vystaví mu potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí; ten, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, je povinen výzvě k prokázání totožnosti vyhovět,

c) předá podezřelé bankovky nebo mince bez zbytečného odkladu České národní bance, pokud je nepředá orgánu Policie České republiky,

d) předá stejnopis potvrzení o zadržení podezřelých bankovek nebo mincí České národní bance a bez zbytečného odkladu Policii České republiky, nebo

e) předá České národní bance bez zbytečného odkladu stejnopis potvrzení o předání podezřelých bankovek nebo mincí Policii České republiky.

Touto legislativní změnou dojde k celkové eliminaci zrodu negativních jevů, aniž by tím došlo k omezení zákonných požadavků České národní banky. Informace, že podezřelé platidlo je staženo z oběhu a kde se nachází zcela dostatečně vykoná písemná zpráva předaná subjektem do České národní banky a současně s touto úpravou nedojde k restrikci, nebo oslabení oprávněných požadavků na evidování a archivování padělaných nebo pozměněných platidel, neboť i Policie České republiky postupuje obdobně v souladu s uvedeným zákonem a v případech, kdy sama zajistí padělané nebo pozměněné platidlo, je po jejich využití pro účely trestního řízení předává do České národní banky.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Výsledek první části

První část této diplomové práce je věnována tématu ochrany tuzemských peněz proti padělání se zaměřením na představení dílčích ochranných prvků určených pro kontrolu ze strany veřejnosti, které tuzemská měna obsahuje, a jež jsou základem pro informační a edukační programy. Sběrem dat, jejich analýzou a komparací u jednotlivých subjektů se v teoretické části této práce podařilo shromáždit potřebná data a informace, na jejichž základě lze konstatovat, že stávající rovina edukace v této oblasti je na takové úrovni, kterou lze zařadit pod všeobecný přehled. Základním subjektem tvorby a poskytování informačních materiálů pro výukové a preventivní programy je Česká národní banka, které následně slouží jako zdroj pro další subjekty (viz kapitola 3.1), které je využívají a dále používají dle svého charakteru činnosti a možností. Tvorba programů určených veřejnosti z pohledu České národní banky (viz kapitola 3.1.1.) je zaměřena na obecnou polohu ochrany a seznámení s jednotlivými prvky, neboť je poskytována širokým vrstvám obyvatel a je spojena s informacemi spadajícími do rámce společného programu finanční gramotnosti (v příloze ukázka informačních materiálů České národní banky z oblasti ochranných prvků tuzemských bankovek v analogové podobě). Současně Česká národní banka pořádá odborné kurzy pro budoucí lektory v certifikovaných programech, kteří tyto materiály využívají zejména pro potřeby v rámci komerčního sektoru (viz kapitola 4.5.1), což lze z praktického hlediska označit pro běžné občany a zejména cílovou skupinu seniorů jako nereálnou možnost získání nových informací, které by jejich stávající znalosti oživily nebo prohloubily. V rámci vzdělávacích materiálů z hlediska Ministerstva financí ve spojení s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy zacílených na děti a mládež mají sice tyto instituce zpracovány programy finančního vzdělávání (viz kapitola 4.5.1), ale i zde je věnována pozornost spíše všeobecnému pohledu na globální problematiku finanční gramotnosti.

Z provedené analýzy vyplývá, že sice existují zdrojové kanály, kde lze získat potřebné informace, ale jejich zaměření je buď v povšechném pohledu (určeno široké veřejnosti bez ohledu na věkové skupiny obyvatel a právnických osob) formou analogových brožur (viz ukázka v příloze), což je zase z hlediska množství, možnosti získání, distribuce a aktualizace poměrně problematické a v dnešní době již spíše orientované na využívání digitálních technologií cestou internetových stránek, nebo poté na komerční bázi (veřejné organizace,

právnícké osoby) ve formě školení, které už není tak přitažlivou možností z důvodu nutných plateb za poskytnuté služby. Ve společnosti ale existuje i početná skupina obyvatel, seniorů, jejichž možnosti získání uvedených informací bývají ještě více omezené, ale přitom je to právě tato kategorie, na kterou by tato aktivní činnost měla být nejvíce zaměřena, neboť riziko příjmu padělané bankovky a tím utrpení finanční ztráty je zde poměrně vysoké a je nepochybně odvislé právě od znalostí ochrany hotovostních platebních prostředků, ale i fyzické, zdravotní a mentální dispozice jednotlivce. Důvodem potřebnosti edukace je skutečnost, že tato kategorie osob je ze svých dob navyklá na tradiční hotovostní platební prostředky, aniž by tím byla vyloučena možnost užívání současných metod pomocí digitálních technologií ve formě platební karty. Dalším důvodem je malá možnost získání potřebných informací, neboť dostupnost analogových materiálů se pomalu zakončuje a veškerá činnost je směřována na formu digitálních dat, což je pro mnoho z nich svízelným úkolem, kde a jak najít a následně používat v kyberprostoru zde prezentované informace, které ani nemusí být úplné, či dostatečné. Třetím důvodem je, že tato oblast z hlediska znalosti ochrany tuzemských platidel není dostatečně zahrnuta v programech vymezených této cílové skupině a vykonávaných komerční, nekomerční či veřejnou správou (zřizovatelů domovů, ústavů, léčeben).

Doporučení

Pisatel diplomové práce na základě zjištěných skutečností a z vlastní praktické činnosti doporučuje využít současných technologických možností a zařadit tuto problematiku ochrany tuzemské měny proti padělání jako dílčí část do programů finančního vzdělávání. U seniorů by se mohlo jednat o program neprofesního celoživotního vzdělávání určeného pro seniory (Univerzita třetího věku), nebo jiné vzdělávací aktivity, které jsou poskytovány důvěryhodnými subjekty, nebo využití neziskových organizací specializujících se na podporu činností skupin seniorů, či cestou zřizovatelů domovů pro seniory a zakomponovat výukový materiál přizpůsobený schopnostem posluchačů do rámce aktivit ve formě besídek či přednášek, při kterých by došlo příhodným způsobem k obeznámení a seznámení se s celkovou problematikou a základními elementy ochrany tuzemské měny, s jejich charakteristikou rozšířenou o praktické ukázky padělků, protože ze své zkušenosti mohou uvést, že synergický vztah mezi teorií a praxí je základem a klíčem pro úspěšné řešení problému.

K tomuto doporučení o začlenění programu vzdělávání v oblasti ochrany proti padělání do již poskytovaných aktivit se jako nejvhodnějším způsobem jeví prezentace. Na

základě praktických zkušeností pisatele je vypracován preventivní variabilní edukační návrh prezentace (viz příloha), jenž využívá současnou digitální technologii a znalostí pisatele, které jsou zahrnuty společně se všemi podstatnými a nejdůležitějšími informacemi do edukačního návrhu, který je zaměřen na komplexní pohled poskytované ochrany platidlům cestou produkce hlavních individuálních elementů ochrany bankovek určených veřejnosti. Protože jsou peníze nejen nutným prostředkem k zajištění životních potřeb, ale také zajímavých produktem pro jejich padělatele z důvodu vlastního nezákonného obohacení, je pisatel je přesvědčen, že tato prezentace ve své vypracované formě (s možností variability a inovace dle cílové skupiny obyvatel a nových technologických progresů), bude pro mnoho posluchačů přitažlivým tématem, který je zpracován do přehledného grafického formátu, jenž společně se slovním doprovodem a využitím praktických znalostí a zkušeností přednášejícího umožní pomocí prezentovaných detailů samotným účastníkům lépe a snáze porozumět významům a identifikovatelným znakům legitimní měny s důrazem kladeným na praktické ukázky a komparaci mezi originálními a padělanými exempláři, což jim umožní způsobilější ochranu a eliminaci škodlivých následků před možností jejich příjmu.

5.2 Výsledek druhé části

Druhá část diplomové práce je věnována koliznímu stavu dvou právních norem tuzemské legislativy. Na základě vyhledání, analytického rozboru a komparace jednotlivých norem a jejich konkrétních ustanovení se podařilo zdokumentovat spornou pasáž v oblasti výkonu zákonných povinností komerčního subjektu, který je v rozporu s oprávněnými zákonnými požadavky orgánu veřejné moci, přičemž obě normy se týkají jedné a téže věci. Toto sporné ustanovení se nachází v zákon č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně v Hlavě III, Ochrana tuzemských a cizozemských bankovek a mincí před paděláním a pozměňováním, § 12 odstavec 2, písmeno c) Nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi, které se v praxi ukazuje jako vysoce problematickým bodem střetu zejména při výkonu svěřených oprávnění orgánu veřejné správy zastoupeným Policií České republiky a plnění povinností vyplývajících ze zákonných požadavků v rámci výkonu své komerční činnosti zastoupeným směnárenským subjektem. Sporné místo bylo identifikováno jako oprávněný požadavek orgánu Policie České republiky na vydání věci dle ustanovení § 78 Povinnost k vydání věci (v souvislosti s ustanovením § 79 Odnětí věci) zákona číslo 141/1961 Sb. Trestní řád, ve znění změn (viz kapitola 4.7.3.) a zákonem vyžadované plnění povinnosti uložené komerčnímu subjektu - směnárníku dle zákona číslo 136/2011 Sb. Zákon

o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, Hlava III, Ochrana tuzemských a cizozemských bankovek a mincí před paděláním a pozměňováním, § 12 odstavce 2, písmene c) Nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi, které vyžaduje bez zbytečného odkladu plnění povinnosti ve formě zaslání zadrženého podezřelého platidla do České národní banky (viz kapitola 4.7.4.).

Tento střet rozdílných požadavků dvou právních norem v praktické činnosti obou subjektů ukazuje na faktický a závažný problém v legislativní oblasti, který se promítá do činnosti veřejné moci tím, že povinný subjekt – směnárník plní si své zákonné povinnosti zadrží podezřelou bankovku z padělání, vyrozumí orgány Policie České republiky z důvodu spáchání závažné trestné činnosti (padělání peněz), avšak na výzvu danou policejním orgánem k vydání věci dle ustanovení § 78 trestního řádu reaguje tím, že tuto výzvu nerespektuje s odůvodněním, že je povinován § 12 odstavce 2, písmene c) zákonem číslo 136/2011 Sb. Zákon o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, kterým mu je uložena povinnost zadržené podezřelé platidlo bezodkladně odevzdat do České národní banky. Tímto jednáním, které je opřeno o zákonné ustanovení přivádí policejní orgán do svízelné situace, kdy je vystaven okolnostem, ve kterých je nucen rozhodnout o dalším postupu. Ten může spočívat ve striktním vyžadování plnění práv a povinností vyplývajících z trestního řádu (proces vedoucí k vydání věci, uložení pořádkové pokuty při nevyhovění nebo použití ustanovení § 79 trestního řádu o odnětí věci) a po splnění podmínek s využitím všech dostupných možností a prostředků svěřených veřejné moci dokončit započatý úkon, nebo odstoupit od svých nároků a směnárnickému subjektu zadržené podezřelé platidlo ponechat a umožnit mu splnění jeho zákonných povinností. V prvním případě při eskalaci může dojít až k užití silových prostředků, překonání odporu a dokončení procesního úkonů spočívajícího v zajištění podezřelého platidla. Nutnost a důvodnost fyzického držení padělku vychází ze základních principů trestního řízení (viz kapitola 4.7.3. a 4.7.4.). V druhém případě, kdy zůstává platidlo v držení směnárníka, se jedná o stav, který je v neprospěch veřejné moci zastoupené policejním orgánem a právními principy trestního řízení, neboť mu neumožňuje vést standardní procesní úkony, kterými je povinován. Současně s tím může dojít k znehodnocení nebo zničení důležitých kriminalistických stop, kterých je zadržaná bankovka nositelem. Stávající situace je v praxi řešena rezignací ze strany Policie České republiky, které je však dočasným, neboť v případě, kdy budou dány takové okolnosti, které si vyžádají nevyhnutelnost zadržené platidlo fyzicky držet a použít jej k dalším

procesním úkonům, bude nutné přikročit k přísnému dodržování práv a povinností vyplývajících z trestního řádu se všemi konsekvencemi, které budou toto jednání doprovázet.

Doporučení

Respektování zákona je jednou ze základních povinností všech subjektů v jakékoli společnosti. Z dodržování zákonů vyplývá i plnění různých povinností či závazků, přičemž jejich porušování s sebou přináší negativní důsledky v podobě různých sankcí a trestů v závislosti na povaze porušení právního předpisu. Respektování zákona je základním pilířem fungující společnosti a je nezbytné pro udržení právního řádu, stability a ochrany práv jednotlivců a společenství.

Vzhledem k charakteru obou právních norem, jejich speciálnímu postavení a po důkladném zvážení, je pisatelem navrženo jako jediné řešení a tím je zákonodárná cesta vedoucí k nápravě modifikací sporného ustanovení. Tento způsob narovnání současného stavu by zároveň přispěl k právní jistotě všech zúčastněných subjektů a eliminoval možné negativní jevy, které v současnosti neustále hrozí. Kolizní stav se týká dvou zákonů a jejich konkrétních ustanovení, přičemž po analýze dotčených zákonných ustanovení je zřejmé, že úprava zákona číslo 141/1961 Sb. Trestní řád, ve znění změn je neadekvátní, jelikož se jedná o vysoce specifický předpis a proto v úvahu připadá oprava (úprava) zákona číslo 136/2011 Sb. Zákon o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, Hlava III, Ochrana tuzemských a cizozemských bankovek a mincí před paděláním a pozměňováním, konkrétně § 12 odstavce 2, písmene c, d, e) Nakládání s podezřelými bankovkami a mincemi (viz kapitola 4.8.2.). Tato navržená změna ve své podstatě zcela eliminuje stávající kolizní stav, neboť oběma zúčastněným subjektům, i třetí osobě bude známa jejich zákonem uložená povinnost, aniž by touto intervencí došlo k narušení oprávněných požadavků a zájmů centrální banky, které vyplývají ze zákona číslo 136/2011 Sb. Zákon o oběhu bankovek a mincí, tak ze zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Pisatel je přesvědčen o tom, že tato jím navržená změna i s vědomím celého legislativního procesu, je významným prvkem vedoucím ke stabilizaci právních vztahů a eliminaci škodlivých konsekvencí, ke kterým by v krajním případě mohlo dojít, aniž by přineslo omezení práv a oprávněných požadavků zainteresovaných subjektů a současně přispívá k tomu, že zákony dostojí svým principům a stanou se jasnými, předvídatelnými a konzistentními, a tím opět všem poskytnou právní jistotu.

6 Závěr

Peníze jsou základním pilířem ekonomiky a prostředkem směny zboží a služeb. Jejich ochrana je klíčová pro udržení stability finančního systému a prevenci finančních krizí, s čímž souvisí i spojená důvěra ve stabilitu a integritu peněžního systému, která je základem pro fungování ekonomiky, a proto ochrana před padělanými penězi vyžaduje integrovaný a multidisciplinární přístup. To zahrnuje nejen technologická opatření, jako jsou vylepšené bezpečnostní prvky na bankovkách a mincích, posílení spolupráce mezi finančními institucemi, vládními orgány a domácími i mezinárodními organizacemi, ale také efektivní prevenci založenou na zvyšování povědomí veřejnosti o rizicích padělaní peněz a o tom, jaké jsou možnosti ochrany. Edukace občanů (v tomto případě zaměřenou na nejvíce ohroženou skupinu obyvatel) i komerčního sektoru o bezpečnostních prvcích na bankovkách a mincích může významně přispět k snížení úspěšnosti padělatelů a tím i k efektivní ochraně hospodářských zájmů státu, udržení ekonomické stability, společenské důvěry a individuální bezpečnosti což přispívá k prosperitě a rozvoji společnosti jako celku.

Na základě detailního studia jednotlivých ochranných prvků, jejich principů a technologií, je vytvořena edukační prezentace, jako efektivní způsob předvedení a vizualizace dat srozumitelným a přitažlivým způsobem, která slouží jako nástroj pro informování veřejnosti (není vyloučena možnost využití i pro komerční sektor, či jiné subjekty) o bezpečnosti tuzemských bankovek. Grafické zobrazení spolu s verbálním doprovodem vedeným na základě teoreticko-praktických zkušeností představuje komplexně vlastní problematiku a jednotlivé ochranné prvky určené veřejnosti, jako jsou vodoznak, optické prvky, mikrotexty a další, a vysvětluje jejich účel a způsob identifikace. Hlavním kladem je variabilní základ, který lze snadnou cestou upravit, přizpůsobit a tím se zaměřit na konkrétní cílovou skupinu. Dalším významným prvkem, který prezentace obsahuje, je komparace originálních ochranných elementů tuzemských bankovek s reálnými padělky platidel, nebo dílčími částmi, která právě ve své grafické podobě s detailním zobrazením názorně představuje rozdíly a současně výrazně zlepšuje schopnost lidí si získané informace lépe zapamatovat a snadněji jim porozumět.

Závěrem je nezbytné zdůraznit, že ochrana tuzemských bankovek před paděláním je neustálým procesem, který vyžaduje spolupráci všech zainteresovaných subjektů. Tato edukační prezentace je jedním z kroků k dosažení tohoto cíle a věřím, že její obsah přispěje ke zvýšení bezpečnosti uživatelů hotovostních prostředků, eliminaci možných škodlivých efektů a udržení důvěry ve finanční systém.

Druhá část diplomové práce je zaměřena na problematiku kolizní stav dvou právních norem, který se může sice jevit jako marginální, ale v extrémním případě může při striktním dodržování povinností jednotlivými zainteresovanými subjekty přinést značné negativní důsledky a následky. Analýzou konkrétních stávajících právních předpisů, které s předmětem souvisí, byly identifikovány pasáže, které ve své praktické podstatě jsou jádrem rozporných jednání a tím vedou k právní nejistotě individuálních subjektů. Práce se neomezuje pouze na identifikaci protikladu povinností a oprávnění, ale také na posouzení jeho důsledků a k následné formulaci konkrétního návrhu na změnu či doplnění právního předpisu. Předkládaná transformace je podložena vybranými odbornými argumenty a legislativními principy. Zároveň jsou také zohledněny oprávněné potřeby a zájmy obou zainteresovaných subjektů se snahou o zachování stálosti a soudržnosti právního systému. Navrhovaná změna přispěje k lepší právní jistotě, stabilitě, srozumitelnosti a predikci právního systému, a tím i k posílení důvěry veřejnosti v právní řád s vědomím toho, že proces modifikace právních norem musí být zpracován komplexní legislativní cestou, která si vyžaduje konzultaci s odbornou veřejností a dalšími relevantními subjekty.

7 Seznam použitých zdrojů

- 1 *Česká národní banka*, Úvodní stránka, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Česká národní
banka (cnb.cz)
- 2 *Bankovní úřad ministerstva financí*, Historie ČNB, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z:
Bankovní úřad ministerstva financí – Historie ČNB (cnb.cz)
- 3 *Peníze na útěku*, ČNB, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Úvodní stránka |
penizenauteku.cz
- 4 *Lidé a peníze*, ČNB – návštěvnické centrum, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z:
Expozice Lidé a peníze v Praze – Návštěvnické centrum ČNB (cnb.cz)
- 5 *České peníze*, ČNB – tiskové zprávy, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Aplikace České
peníze nově i pro Android – Česká národní banka (cnb.cz)
- 6 *Evropská centrální banka*, Euro systém, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: ECB, ESCB
a Eurosystem (europa.eu)
- 7 *Státní tiskárna cenin*, Úvodní stránka, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Státní tiskárna
cenin (stc.cz)
- 8 *CBCDG*, Bankovky a boj proti jejich padělání, WWW, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z:
Central Bank Counterfeit Deterrence Group | CBCDG (rulesforuse.org)
- 9 *Evropská centrální banka*, Eurosystem, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: European
Central Bank (europa.eu)
- 10 *Intergraf*, Úvodní stránka, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Intergraf Měna+identita
(intergrafconference.com)
- 11 *Interpol*, Úvodní stránka, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: INTERPOL | Mezinárodní
organizace kriminální policie
- 12 *Europol*, Padělání peněz a platebních prostředků, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z:
Forgery of money and means of payment | Europol (europa.eu)
- 13 *Policie Praha*, Oddělení prevence, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Pozor na padělky!
- Policie České republiky
- 14 *Ředitelství pro mezinárodní spolupráci*, Policejní prezidium, www, [online], [citováno 2023-07-10],
dostupné z: Ředitelství pro mezinárodní policejní spolupráci – Policie České republiky
- 15 *Kriminalistický ústav v Praze*, Úvodní stránka, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z:
Kriminalistický ústav – Policie České republiky
- 16 *ENFSI*, Evropská síť forenzních vědeckých ústavů, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z:
ENFSI
- 17 *Test s.r.o., Chytrá tužka*, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: kontrola pravosti bankovek
Chytrá tužka (webnode.cz)
- 18 *Bankovní technika s.r.o.*, Úvodní stránka, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Bankovní
technika | Počítejte s námi (banktech.cz)
- 19 *Úmluva o potírání penězokazectví*, Elektronická Sbírka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online],
[citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1932/15?f=15%2F1932&zalozka=text>

20 *Zákon o České národní bance*, Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online],
[citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1993/6?zalozka=text>

21 *Zákon O oběhu bankovek a mincí*, Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online],
[citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2011/136?zalozka=text>

22 *Trestní zákoník*, Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2023-07-
10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2009/40?zalozka=text>

23 *Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním*, Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv,
www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1961/141?zalozka=text>

24 *Nariadení Rady (ES)*, Úřad pro publikace Evropské unie, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné
z: *Nariadení Rady (ES) č. 44/2009 ze dne 18. prosince 2008, kterým se mění nařízení (ES) č. 1338/2001,*
kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělení – Publications Office of the EU
(europa.eu)

25 *Nariadení Rady (ES)*, Úřad pro publikace Evropské unie, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné
z: *Nariadení Rady (ES) č. 1339/2001 ze dne 28. června 2001, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES)*
č. 1338/2001, kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělení, na členské státy, které
nepřijaly euro jako jednotnou měnu - Publications Office of the EU (europa.eu)

26 *Vyhláška České národní banky o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí*,
Elektronická Sběrka zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z:
<https://www.e-sbirka.cz/sb/2011/274?zalozka=text>

27 *Úřední sdělení České národní banky, ČNB*, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z:
[vestnik_2016_12_21216320.pdf](https://www.cnb.cz/vestnik_2016_12_21216320.pdf) (cnb.cz)

28 *Potvrzení o zadržení bankovek nebo mincí*, ČNB, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z:
[potvr_zadr_bankovek.pdf](https://www.cnb.cz/potvr_zadr_bankovek.pdf) (cnb.cz)

29 Nejvyšší soud České republiky, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 3/1991, Beck-online, www,
[online], [citováno 2024-02-08], dostupné z: [https://app.beck-online.cz/bo/document-](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4tcx3sl4zv65ds&groupIndex=0&rowIndex=0)
[view.seam?documentId=njuwexzrhe4tcx3sl4zv65ds&groupIndex=0&rowIndex=0](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4tcx3sl4zv65ds&groupIndex=0&rowIndex=0)

30 Nejvyšší soud ČSSR, 6 Tz 54/66, 2. 11. 1966, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek 5/1967, Beck-
online, www, [online], [citováno 2024-02-08], dostupné z: [https://app.beck-online.cz/bo/document-](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3dox3sl42v65ds&groupIndex=8&rowIndex=0&refSource=search-facets)
[view.seam?documentId=njuwexzrhe3dox3sl42v65ds&groupIndex=8&rowIndex=0&refSource=search-](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3dox3sl42v65ds&groupIndex=8&rowIndex=0&refSource=search-facets)
[facets](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3dox3sl42v65ds&groupIndex=8&rowIndex=0&refSource=search-facets)

31 Nejvyšší soud ČR, 5 Tdo 371/2004, 16. 6. 2004, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 6/2005, Beck-
online, www, [online], [citováno 2024-02-08], dostupné z: [https://app.beck-online.cz/bo/document-](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaydkx3sl4ztgx3uoi&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets)
[view.seam?documentId=njuwexzsgaydkx3sl4ztgx3uoi&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaydkx3sl4ztgx3uoi&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets)
[facets](https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaydkx3sl4ztgx3uoi&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets)

32 *Pravidla pro ponechání bankovky v oběhu / stažení bankovky z oběhu*, ČNB, www, [online], [citováno
2023-07-10], dostupné z: *Bankovky opotřebené oběhem, běžně poškozené a nestandardně poškozené*
bankovky - Česká národní banka (cnb.cz) a Běžně poškozené mince, nestandardně poškozené mince a
mince opotřebené oběhem - Česká národní banka (cnb.cz)

33 Rituální peníze, ČNB, www, [online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: Rituální peníze – Česká
národní banka (cnb.cz)

34 *Odborné kurzy*, ČNB, www, [online], [citováno 2023-09-14], dostupné z: Odborné kurzy - Česká národní
banka (cnb.cz)

35 *Ochranné prvky na bankovkách a mincích*, Finanční vzdělávání, www, [online], [citováno 2023-09-14],
dostupné z: Ochranné prvky na bankovkách a mincích - Finanční vzdělávání (financnivzdelavani.cz)

36 *Strategické dokumenty*, Ministerstvo financí, www, [online], [citováno 2023-09-14], dostupné z:
Strategické dokumenty | Pro odborníky | Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? (mfcr.cz)

37 *Národní strategie finančního vzdělávání 2.0*, Ministerstvo školství, www, [online], [citováno 2023-09-
14], dostupné z: Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, MŠMT ČR (msmt.cz)

38 *Standard finanční gramotnosti*, Ministerstvo financí, www, [online], [citováno 2023-09-14], dostupné z:
https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2017_Standard-financni-gramotnosti.pdf

39 *Rozpoznávání padělků bankovek a mincí*, CST Consulting s.r.o., www, [online], [citováno 2023-09-19],
dostupné z Rozpoznání padělků peněz - školení | CST Consulting

Zákon o trestním řízení soudním, § 66, Elektronická Sbírka zákonů a mezinárodních smluv, www,
[online], [citováno 2023-07-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1961/141?zalozka=text>, *Oddíl
sedmý, Pořádková pokuta, § 66, (1) Kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo kdo se k soudu,
40 státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne
příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle tohoto zákona, může být předsedou senátu a v
přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000
Kč.*

41 Zákon č. 273/2008 Sb., *O Policii České republiky*, Elektronická Sbírka zákonů a mezinárodních smluv,
www, [online], [citováno 2024-02-10], dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2008/273?zalozka=text>

42 ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké
komentáře. s. 1014-1026, ISBN 978-80-7400-465-0.

43 Zákon č. 141/191 Sb. *O trestním řízení soudním*, Hlava desátá, Zahájení trestního stíhání, další postup
v něm a zkrácené přípravné řízení, Oddíl první, Zahájení trestního stíhání, § 160, Elektronická Sbírka
zákonů a mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2024-02-17], dostupné z: 141/1961 Sb., 1. 1.
2024, aktuální znění, informativní znění systému e-Sbírka (e-sbirka.cz)

44 Zákon č. 141/191 Sb. *O trestním řízení soudním*, Hlava čtvrtá, předběžná opatření a zajištění osob a věcí
důležitých pro trestní řízení, Oddíl první, Vazba § 67, Důvody vazby, Elektronická Sbírka zákonů a
mezinárodních smluv, www, [online], [citováno 2024-02-17], dostupné z: 141/1961 Sb., 1. 1. 2024,
aktuální znění, informativní znění systému e-Sbírka (e-sbirka.cz)

45 Zákon č. 277/2013 Sb. *O směnářské činnosti*, Elektronická Sbírka zákonů a mezinárodních smluv,
www, [online], [citováno 2024-02-17], dostupné z: 277/2013 Sb., 1. 10. 2021, aktuální znění,
informativní znění systému e-Sbírka (e-sbirka.cz)

46 *Důvodová zpráva k zákonu č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o
České národní bance*, ve znění pozdějších předpisů, č. 136/2011 Dz, Beck-online, www, [online],

[citováno 2024-02-17], dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgeyv6mjtgpwi6q&groupIndex=1&rowIndex=0>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1	Pozměněná bankovka v čísle a slovním označení s detailem	35
Obrázek 2	Originální bankovka nominální hodnoty 1USD s detailem	35
Obrázek 3	Pozměněná bankovka v textové části a měny s detailem.....	36
Obrázek 4	Shapirův řez horizontální a vertikální	36
Obrázek 5	Ukázka napodobeniny se změnou hlavního motivu.....	39
Obrázek 6	Ukázka znehodnocování bankovek a mincí	40
Obrázek 7	Jednostranná reprodukce	41
Obrázek 8	Dvoustranná reprodukce	41
Obrázek 9	Obrazec bankovky s umístěním jednotlivých ochranných prvků	43
Obrázek 10	Umístění prvků určených kontrole pohledem	44
Obrázek 11	Ukázka použití kancelářského papíru a bankovní tužky.	45
Obrázek 12	Zobrazení viditelných vláken a vláken pod UV světlem	45
Obrázek 13	Ukázka originální barvy a jejího napodobení inkoustovým tiskem	46
Obrázek 14	Vzory hlavních motivů tuzemských bankovek	47
Obrázek 15	Vyobrazení umístění prvků pro kontrolu průhledem	48
Obrázek 16	Ukázka originálních vodoznaků české měny a euro.	48
Obrázek 17	Ukázka napodobenin vodoznaků.	49
Obrázek 18	Ukázka originálního ochranného proužku s kolejničkami	50
Obrázek 19	Ukázka napodobenin ochranného proužku	51
Obrázek 20	Ukázka originálu soutiskové značky a jejich napodobenin	52
Obrázek 21	Vyobrazení umístění prvků pro kontrolu náklonem	52
Obrázek 22	Ukázka opticky proměnlivé barvy a vzoru na tuzemských bankovkách	53
Obrázek 23	Ukázka originálního iridiscentního proužku na české a euro měně.....	54
Obrázek 24	Ukázka originálního prvku skrytého obrazce.....	55
Obrázek 25	Ukázka padělku a originálu skrytého čísla.....	55

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj počtu zadržených bankovek v letech 2012-2022

Tabulka 2 Přehled počtů zadržených padělků dle nominálních hodnot v letech 2021-2022

Tabulka 3 Stupně nebezpečnosti zadržených padělků v letech 2012-2022

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Celková škoda za stanovené období29

Graf 2 Přehled použití tiskové technologie v letech 2012-202231

Graf 3 Přehled použití tiskové technologie bankovek euro v letech 2012-202232

Přílohy

Příloha diplomové práce v digitální podobě

Návrh variabilní edukační prezentace na téma *Ochranné prvky tuzemských bankovek*

Příloha diplomové práce v analogové podobě

Brožura ČNB Ochranné prvky bankovek 500 Kč vzor 2009

Brožura ČNB Ochranné prvky bankovek 1000 Kč vzor 2008

Brožura ČNB Ochranné prvky bankovek 2000 Kč vzor 2007

Brožura ČNB Ochranné prvky bankovek 5000 Kč vzor 2009

Brožura ČNB Průvodce ochrannými prvky bankovek (2011)

Brožura ČNB Bankovky a mince (2011)

Brožura ČNB ECB Bankovky série Europa (2019)